Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ ҚЎМИТАСИ, ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ БОШ НАШРИ

№ 42 (10.038). • 1991 йил 28 февраль • пайшанба • Баҳоси 6 тийин.

СССР ПРЕЗИДЕНТИ—МИНСКДА

МИНСК, 26 февраль. (ТАСС). М. С. Горбачев бутун Белоруссия пойтахти Минскка келди. Шу куннинг режасида Минск трактор заводи меҳнат жамоаси, республика халқ депутатлари, илмий ва ижодкор зиёлиларнинг вакиллари билан учрашувлар кўзда тутилган эди.

* * *

Минск трактор заводи цехларида Президент республика меҳнаткашлари билан суҳбатлашди. М. С. Горбачев корхонани кўздан кечиргандан сўнг меҳнат жамоаси ҳузурида нутқ сўзлади.

* * *

СССР Президенти куннинг иккинчи ярмида Белоруссия Олий Кенгаши сессиясининг мажлисида ҳозир бўлди. У депутатлар ҳузурида сўзга чиқиб, республиканинг позициясига, республика парламентининг бутун мамлакат учун қийин бўлган ҳозирги пайтда қайта қуриш жараёнларини амалга оширишга қаратилган қарорларига юқори баҳо берди. М. С. Горбачев Чернобиль фалокати оқибатларини тугатиш тўғрисидаги ССР Иттифоқи қонуни лойиҳаси иттифоқ ҳукуматида кўриб чиқилганини ва Белоруссия таклифларининг кўп қисми қабул қилинишини парламент аъзоларига маълум қилди.

* * *

Кечқурун М. С. Горбачев республика Фанлар академияси жамоаси билан, ижодий уюшмаларнинг ҳамда Минск зиёлиларининг вакиллари билан учрашди. СССР Президентининг олимлар ва маданият арбоблари билан суҳбатида жамиятдаги демократик ўзгартишларни чуқурлаштиришда, мамлакат халқлари ўртасидаги дўстлик анъаналарини мустаҳкамлашда иттифоқдош республикалар зиёлиларининг роли катта эканлиги таъкидлаб ўтилди. Белоруссияда фундаментал тадқиқотларни кенгайтириш технологияни янгилаш, ишлаб чиқариш маданиятини ошириш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш учун ишончли базани яратиши айтилди.

• 17 март—СССР референдуми куни •

Айни кунларда СССР референдумини ўтказиш ва унга тайёргарлик ишлари вилоятимиз шаҳар ва ноҳияларида қизғин паллага кирди. Мавзе комиссияси аъзолари референдум ҳақидаги қонун билан батафсил танишиб, ўзларига юкланган масъулиятли ишларни режалаштириб олмоқдалар. СУРАТДА: вилоятимиздаги СССР референдумини ўтказувчи 12-Олмалиқ мавзеси комиссиясининг раиси (чапдан ўнгга) А. Юсупхўжаев ташвиқотчи-тарғиботчилар В. Пузенко, Н. Ўринбоев, Т. Корсуновалар билан.

Суратчи В. ТЎРАЕВ.

МАҚСАДИМИЗ БИР

ШУ йилнинг 17 март куни ўтказиладиган СССР референдуми бирлигимизни яна бир бор синовдан ўтказади. Мамлакатимиз халқи аслида бундай синовларга жуда кўп марта дуч келган. Биргина Улуғ Ватан урушини, ундан кейинги тикланиш даврини олиб кўрайлик. Биз фашизмни қандай енгдик, фақат барча халқларнинг иттифоқи, бир-бирига елкадош, қондош бўлиб ҳаракат қилганлиги, ҳамма бирдек Ватан тупроғи учун жон олиб, жон берганлиги туфайлигина енгиб чиқдик. Шундай эмасми?!

Ҳозир айрим гуруҳларнинг иттифоққа қарши олиб бораётган ташвиқотларини кўриб ҳайрон қоляпмиз. Наҳотки, улар бугунги кунда бўлиниш бошимизга янада оғир мусибатлар келтиришини, энг ҳавфлиси шундай ҳам газак олиб турган миллатлараро ихтилофларни кучайтириб юборишини ҳис этмаётган бўлсалар. Наҳотки, халқимизнинг ўзи яратган бу буюк иттифоқ парчаланиб кетса. Йўқ, бу мумкин эмас.

Ҳозирги кунда Бўкада 20 дан ортиқ миллат вакили аҳил, иноқ яшаб келмоқда. Менинг ўзим корейсман. Лекин ҳеч қачон менга миллатимни таъна қилишганини ёки миллатчилик ғоясини шу кунгача кўрганим ҳам, сезганим ҳам йўқ. Бизнинг бир-биримизга шунчалик кўникиб кетганлигимизнинг яна бир исботи шундаки, мен меҳнат қилаётган болалар уйида 18 миллатга мансуб ёшлар тарбия топмоқда. Уларга ўзбеклар ҳам, руслар ҳам, корейслар ҳам таълим бермоқда. Уларни бир-биридан ажратиш мумкинми, ахир! Бугунги ССР Иттифоқи ҳам ана шундай халқларнинг бирлиги намунасидир.

Мен бўкаликларнинг кўпчилиги билан суҳбатлашдим. Деярли ҳамма референдум куни Иттифоқни сақлаб қолиш учун овоз беражакларини айтмоқда. Ўйлайманки, соғлом кучлар тантана қилади. Янгиланган Иттифоқни сақлаб қолишга қурбимиз етади.

Виктор ИМ,
Бўка ноҳиясидаги Охунбобоев номидаги болалар уйи директори.

ВАТАНДОШЛАР ФИКРИ ҚАДРЛИ

Референдум марказий комиссиясининг 26 февраль куни Москвада бўлиб ўтган мажлисида 17 март куни ўтказиладиган СССР референдумини амалий ташкил қилиш билан боғлиқ ғоят хилма-хил масалалар муҳокама қилинди.

Комиссия мажлисида таъкидланганидек, вақтинча чет элда ишлаётган минглаб совет фуқаролари ҳам ССР Иттифоқининг келажаги тўғрисидаги масалага ўз муносабатларини билдиришлари мумкин. СССР ташқи ишлар вазирлигининг ҳамда мудофаа вазирлигининг бошқа давлатлар ҳудудидаги ватандошларимиз ва ҳарбий хизматчилар овоз беришига тайёргарликнинг бориши тўғрисидаги ахбороти тингланди.

Денгиз флоти, балиқчилик хўжалиги, геология, нефть ва газ саноати иттифоқ вазирликларининг, СССР гидрометеорология давлат комитетининг ва СССР Фанлар академиясининг вакиллари қутблардаги совет станцияларида ва автоном гидрометеорология станцияларида, шунингдек 17 март куни олис сафарда ёки чет эл портларида бўладиган кемаларда референдум ўтказиш юзасидан таклифлар киритдилар.

В. ЧЕРНОБРОВ,
ТАСС мухбири.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Мукофот муборак!

ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ИСТИҚОМАТ ҚИЛУВЧИ КЎП БОЛАЛИ ОНАЛАРГА «ҚАҲРАМОН ОНА» УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўн ва ундан ортиқ бола туғиб тарбиялаган оналарга «Қаҳрамон она» унвони ҳамда «Қаҳрамон она» ордени берилсин:

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИДАН

Бўрибекова Инобат — Оржоникидзе районидан, уй бекаси.

Ғаниева Сабоҳат — Паркент районидан, уй бекаси.

Икромова Мавжуда Маҳмудовна — Бўстонлиқ районидан, уй бекаси.

Эшмуратова Комила — Оққўрғон районидаги «Оққўрғон» совхози ишчиси.

Калдибекова Гулзина — Оржоникидзе районидан, ишчи.

Калдибекова Тўймегул — Бўстонлиқ районидан, ишчи.

Рустамова Раъно Норқўзиевна — Оққўрғон районидаги С. Сегизбоев номли совхоз ишчиси.

Суярова Жумахон — Оққўрғон районидаги С. Раҳимов номли совхоз ишчиси.

Тошмуротова Зуҳра Рузумовна — Бекобод шаҳридан, хизматчи.

Турсунбоева Қумриниса Мажитовна — Янгийўл шаҳридан, уй бекаси.

Ҳолиқова Хурсан — Оҳангарон районидаги Серго номли совхоз ишчиси.

Худойқулова Махпурат— Пискент районидаги КПСС XXVI съезди номли совхоз ишчиси.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 19 февраль.

Наврўз

21 КУН ҚОЛДИ

Бизнинг кўчатдан экинг, янглишмайсиз

Р. ШРЕДЕР НОМЛИ БОҒДОРЧИЛИК, УЗУМЧИЛИК, ВИНОЧИЛИК ИЛМИЙ-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ БОШ ДИРЕКТОРИ, СОЦИАЛИСТИК МЕҲНАТ ҚАҲРАМОНИ МАҲМУД МИРЗАЕВ БИЛАН СУҲБАТ.

— Ҳурматли Маҳмуд Мирзаевич, узоқ вақтлар жонажон ўлкамизда пахта яккаҳокимлиги ҳукмрон бўлиб келди. Шундай даврлар ҳам бўлдики, мевали боғлар қўпориб ташланиб, ўрнига бошқа экинлар экиб юборилди. Мана энди жамиятда бўлгани каби табиатда ҳам аста-секин мутаносиблик ва барқарорликка эришилмоқда.

— Ҳа, ҳокимиятни бюрократик усулда бошқариш инсонларгагина эмас, балки замин-у замонга ҳам таъсир этиб, ўз асоратини қолдирди. Буларнинг барчаси иқтисодий заифлик томон юз тубан тушишимизга сабабчи бўлди. Биргина мисол: жумҳуриятимиз бўйича минглаб гектар майдонларда хўраки узумлар қатори винобоп узумлар ҳам ўстирилар эди. Спиртли ичимликларга қарши кураш ҳақидаги қарор чиққач ҳеч суриштирилмай винобоп узумзорлар қўпориб ташланди. Заводлардаги вино тайёрлайдиган ускуналар йўқотилди.

Ўтган йили Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида ўтказилган анжуманда Ўзбекистон виноси бир вақтлар жаҳон бозорида юқори баҳолангани ҳақида гапирилди. Ҳозир ҳам кеч эмас, ўзбек виноси довруғини яна оламга ёйиш мумкин. Бу иқтисодий аҳволимизни яхшилашга хизмат қилади, албатта.

Бугунги кунда жумҳуриятимиз раҳбарияти адолатли иш тутиб боғу-роғларни янада кўпайтириш режаларини белгилаб берди. Янги барпо этилаётган боғларга эса мева-чеваларнинг ҳосилдор, эртапишар навларини экиш лозим бўлади.

— Жумҳуриятимиз Президентининг «Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш ва ўтказиш ҳақида»ги фармонида, ҳар бир фуқаро улуғ айём келгунча ҳамжиҳатлик билан фаолият кўрсатмоғи лозимлиги баён этилган. Сиз раҳбарлик қилаётган жамоа бу байрамга қандай тайёргарлик билан келмоқда!

— Менинг назаримда «Наврўз»га тайёргарлик она заминга бир туп ниҳол ўтказишдан бошланади. Чунки кўчат эккан одам келажакка, элига бўлган меҳрини билдиради. Шу эзгу мақсадни кўзлаган жамоамиз бу йилги мавсумга пухта тайёргарлик билан келди: 11 миллионга яқин мева кўчатлари, 17,5 миллион дона ток ҳамда атиргул кўчатлари буюртмачи ва аҳолига сотиш учун тахт қилиб қўйилди. Улар кўчат экиш ойлигини муваффақиятли ўтказиш мақсадида Тошкент гуллари фирмаси орқали ҳамда бирлашма томонидан мавсумий ташкил этилган дўконларда сотилади.

Хўжаликларда ҳамда шахсий томорқаларда боғлар яратиш вақтида шуни унутмаслик керакки, кўчат бир марта экилиб, узоқ йиллар ҳосилини олиш мўлжалланиб ўтказиладиган тадбирдир. Унинг учун экиладиган кўчат нави аниқ ва соғлом бўлиши керак. Айниқса, мева ва узум кўчатлари экилганда бунга алоҳида эътибор бериш лозим бўлади.

— Шахсий томорқалар ҳақида гап очганингиз дуруст бўлди. Айниқса, жумҳурият Президенти фармони билан аҳолига берилган ерларда бошқа экинлар қатори мевали дарахтлар ҳам экилиши табиий. Афсуски, шахсий уйлар қурилаётган участкалардаги ерларнинг аҳволи кўнгилдагидек эмас. Сиз уларга бу борада қандай маслаҳат берган бўлардингиз!

Хонадони обод ва кўркам бўлишини ҳар ким ҳам хоҳлайди. Лекин баъзи ҳолларда қурилиш билан овора бўлиб кўчат экишни унутиб қўямиз. Ўзбек хонадонларида ернинг маълум қисмига иморат солинса, қолган жойга мева-узум ва бошқа экинлар экилади. Қурилиш материаллари танқис бўлган ҳозирги вақтда иморат солиш ишлари 2—3 йилга чўзилиб кетади. Ишни кўчат экишдан бошлаган кишининг оғзи тезда мевага тегади. Чунки ҳозирги кўчатларимиз иккинчи йилнинг ўзидаёқ нишона кўрсатиб ҳосилга кирмоқда. Хонадонларга олманинг «Симиренко», «Тошкент боровинкаси», «Самарқанд тўнғичи», нокнинг «Подарок», «Вильямс», «Ўрмон гўзали», узумнинг ҳусайни, пушти тоипи, нимранг, қора кишмиш, оқ кишмиш навларини экишни тавсия этамиз.

— Маҳмуд Мирзаевич, қадимда ўзбек оиласида фарзанд туғилганда 21 дона терак экиш урф бўлган. Бизнинг кунларга келиб бу одатнинг қиммати йўқолмадими!

— Ўзбек хонадони қадим-қадимдан ўзининг файз-тароватИ, соя салқинлиги, мева-чеваларга сероблиги билан машҳур бўлиб келган. Ҳозир ҳам шундай. Лекин кўча юзидаги ариқ бўйларига терак экишга кейинги вақтларда етарли эътибор берилмаяпти. Нима учун фақат 21 дона терак экилишига келсак, бунинг ўзига хос маъноси бор. Йигит балоғатга етгунга қадар тераклар ҳам етилади. Ўзбек хонадонида қадимдан бир уй бир айвон тарзида иморат қурилган. Ҳар бир хона етти дона тўсин билан ёпилган. Шунга кўра икки хона, бир айвон учун йигирма бир дона тўсин керак бўлган.

Терак — халқ турмушига керак, деган ибора бежиз айтилмаган. Шунинг учун ҳам қурилиш материаллари тақчил бўлган шу кунларда экиң экилиши қийин бўлган ерларга тераклар ўтказиш мақсадга мувофиқдир.

Жумҳуриятимизда бу йил 30 минг гектар, яъни 10 минг гектар узумзор, 20 минг гектар ерда мевали боғ яратилиши лозим. Жумҳуриятимиз бўйича тайёрланган кўчатлар эса 45 минг гектар майдонда боғ-роғлар барпо қилиш учун етади. Хўжаликларда, хонадонларда мевазорларни кўпайтириш хайрли ишдир.

Халқимиз дастурхонини арзон ва сифатли меваларга сероб қилиш ҳар бир соҳибкорнинг муқаддас бурчи бўлмоғи керак. Бунинг учун Эски боғларни вақт ғаниматида олиб ташлаш, ўрнига тез ҳосилга кирадиган кўчатлардан боғ яратишга жадал киришиш лозим.

Бу йил биз аҳолини кўчат билан етарли таъминлашга аҳамият бердик. Етиштирилган мева кўчатларининг 4 миллион тупи шахсий участка эгаларига сотилмоқда. Бу тадбирлар янги хонадонларга берилган ерлардан самарали фойдаланиш имконини беради, деб ўйлайман.

—Кейинги вақтларда боғбонлар орасида мева, айниқса, узумларнинг қадимги — катта қўрғон, оқ чиллаки, хўжахройи каби навлари камайиб кетганлиги, борлари ҳам касалликларга бардошсиз эканлиги ҳақида гапиришмоқда.

— Ҳақ гап. Илгари янги топилган у, ёки бу мева навини районлаштириш учун марказнинг рухсати керак бўларди. Бунинг устига кўпинча бизнинг иқлимий шароитлар ҳисобга олинмай хулоса чиқариларди. Ҳозирги кунда мева ва узум навларини планлаштириш бирлашма ихтиёрига берилди. Ҳуқуқимиз тиклангач, узумнинг «Даройи», «Сурхак» (китоби), «Соҳиб», «Гўзал қора» ҳамда «Ризамат» каби навларидан сифатли кўчатлар тайёрлашга киришдик.

— Сув чиқиши қийин бўлган адир ва тоғ ёнбағирларида барпо этилган боғларни томчилатиб суғориш усули топилган эди. Бу усул ҳозирги кунда қандай самара бермоқда!

— Ўтган йили жумҳуриятимизда 29 минг гектар боғ яратилди. Шундан 9,5 минг гектари узумзор. Жиззах, Фарғона вилоятларида, Тошкент вилоятининг Паркент ҳамда Бўстонлиқ ноҳияларидаги боғлар асосан томчилатиб суғорилмоқда. Бу усул биринчидан арзон бўлса, иккинчидан 40 фоиз ҳажмдаги сув тежаб қолинади. Энг муҳими — тупроқнинг донадорлиги сақланиб, нурамайди.

Хулоса қилиб айтсак, биз фақат ташкилот ва идораларнинггина эмас, балки уйларида боғ ўстирмоқчи бўлган кишиларга ҳам мадад беришга тайёрмиз. Бунинг учун бирлашманинг вилоят бўлимлари қошида боғдорчилик бўйича маслаҳат берувчи мутахассислар фаолият кўрсатишмоқда.

— Қимматли маслаҳатларингиз учун ташаккур.

П. НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

• *Техника тараққиёти йўлидан*

МАШҒУЛОТЛАР МАВЗУСИ— БОЗОР МУНОСАБАТЛАРИ

Бирин-кетин саволлар туша бошлади:

— Ижарачилар жамоасининг раҳбари ходимларнинг сонини, иш ҳақи миқдорини мустақил белгилаши мумкинми?

— Завод доирасида ташкил қилинадиган кичик корхонанинг ўзига хос жиҳатлари нималардан иборат?

— Кичик корхона билан завод ишининг бир қисмини бажаришни зиммасига олган кооператив ўртасида қандай фарқ бор?

Иқтисодий ислоҳот муаммоларига тааллуқли бу саволлар «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси цех ва бўлимлари бошлиқлари курсининг дастлабки машғулотида берилди. Бундай ўқувнинг зарурлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб берди. Бирлашманинг кўпгина меҳнат жамоалари ижарага ўтишга тайёргарлик кўрмоқда, трактор заводида акционерлик корхонаси тузиш тўғрисидаги гаплар тез-тез такрорланаяпти. Шу сабабли цехлар ва бўлимларнинг раҳбарлари ўзларининг иқтисодий, ҳуқуқий билимларини, махсус техника фанларига доир билимларини чуқурлаштиришга интилаётганликлари табиийдир.

Машғулотлар программасида шуларнинг ҳаммаси ҳисобга олинган, машғулотлар эса бир неча ойга мўлжалланган. Уларни республика пойтахтидаги олий ўқув юртларининг муаллимлари ўтмоқда. Ишлаб чиқариш командирларининг машғулотлар амалий тусда бўлиши керак деган истаклари ҳам эътиборга олинган. Шунинг учун ҳам, инженер-техник ходимлар гуруҳлари Минск, Волгоград, Челябинскка хизмат сафари билан бориб, йирик машинасозлик корхоналари жамоаларининг тажрибаси билан танишади.

Ҳозир Тошкент тракторсозлари техника тараққиётига, электроника ва инженерлик меҳнатини кенг жорий этишга катта умид боғламоқдалар. Шуни ҳисобга олиб, курс программасида ишлаб чиқаришни бошқаришнинг замонавий воситаларини ўрганишга 92 соат ажратилган. Цехлар ва бўлимларнинг бошлиқлари компьютерлардан, бошқа электрон техникадан фойдаланишни ўрганадилар.

Бозор муносабатларига ўтиш вужудга келтирган муаммолар мастерлар билан машғулотларнинг қандай тусда бўлишини белгилаб берди. Улар махсус гуруҳларда ижара муносабатлари, хўжалик ҳисоби асосларини ўрганадилар. Малакали психологлар ва социологлар жамоа орасида юз берган муаммоларни ҳал этишда мастерларга ёрдам берадилар.

(ЎзТАГ мухбири).

Хориждан хабарлар

ҚУВАЙТНИ ТАШЛАБ ЧИҚИШ УЧУН БУЙРУҚ БЕРИЛДИ

● **26 ФЕВРАЛЬ** куни Москва вақти билан соат 4.30 да Бағдод радиоси Қувайтни ташлаб чиқиш учун Ироқ қўшинларига буйруқ берилганлиги тўғрисидаги хабарни эълон қилди. АП ахборот агентлиги тарқатган хабарга қараганда, Ироқ раҳбарияти Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгашининг 660-резолюциясига биноан ўз қўшинларини Қувайтдан олиб чиқиб кетиш тўғрисида қарор қабул қилди. «Мазкур қарорга биноан,— дейилади ушбу ахборотда,— қуролли кучларга уюшган равишда 1990 йил 1 августигача эгаллаб турилган чегарага чекиниш ҳақида буйруқ берилди».

● **ШУНДАЙ** қилиб, бир ярим ойга яқин давом этган Форс кўрфазидаги уруш ҳаракатларига хотима берилмоқда. Бу ҳарбий тангликнинг келиб чиқишига ўтган йил 2 августида Ироқ томонидан Қувайтни босиб олиши сабаб бўлган эди. Жаҳон жамоатчилиги бу босқинчиликни кескин қоралади. Аммо Бағдод тихирлик қилиб, БМТ Хавфсизлик Кенгашининг қатор резолюцияларини бажаришдан бош тортди. Натижада шу йил 17 январь куни 28 давлатни ўз ичига олган кўп миллатли кучлар иттифоқи Ироққа қарши ҳарбий ҳаракатлар бошлади. 24 февралга ўтар кечаси эса қуруқликдаги қўшинлар жангга киритилди. Урушнинг дастлабки соатлариёқ Ироқнинг катта талафотлар кўришидан дарак берди. Бир неча соат ичида Ироқнинг 10 мингга яқин жангчилари асирликка тушдилар. Ҳар икки томондан берилаётган қурбонлар, жароҳат олувчилар тобора кўпая бошлади.

● **ҲАРБИЙ** ҳаракатларнинг бундай фожиавий босқичга кирганлиги муносабати билан жаҳондаги қатор сиёсий арбоблар, шу жумладан, СССР Президенти М. С. Горбачев бу қонли урушни зудлик билан тўхтатиш хусусида ташаббус билан чиқдилар. Ироқ ташқи ишлар вазири Т. Азиз Москвага ташриф буюрди. М. С. Горбачев Ироқ президенти Саддам Хусайнга ўзининг оқилона таклифларини таклиф қилди. Икки ўртада урушни тўхтатиш хусусида маълум қарорга келинди. Бироқ АҚШ маъмурияти кўрилган бундай ҳатти-ҳаракатларни унчалик эътиборга олмади ва урушни охиригача давом эттириш ҳақидаги ўз қарорини эълон қилди.

Хўш, сўнгги кеча-кундузда нималар бўлди?

● **26 ФЕВРАЛЬ** куни тун ярмига яқин БМТ Хавфсизлик Кенгаши ўзининг ёпиқ мажлисида Форс кўрфазида вужудга келган вазиятни муҳокама қилишга киришди. Бу мажлис Совет Иттифоқи ташаббуси билан чақирилди. Унда СССРнинг БМТдаги доимий вакили Ю. Воронцов СССР Президенти М. С. Горбачев номига Ироқ президенти С. Хусайндан махсус мактуб олинганлиги ва унда Ироқ қўшинларига Қувайтни ташлаб чиқиб кетиш тўғрисида буйруқ берилганлиги ҳақида ахборот берди.

● **БИРОҚ,** Саддам Хусайннинг буйруғига қарамасдан кўп миллатли кучлар иттифоқи Қувайт ҳамда жанубий Ироқ ҳудудида ҳарбий ҳаракатларни давом эттирмоқдалар. Уруш майдонидан олинган сўнгги хабарларга қараганда, АҚШ ҳарбий пиёдалари қисмлари Сурия, Миср, Қувайт, Саудия Арабистони ҳамда Катар қўшинлари мададида Ал-Қувайт шаҳрига бевосита яқинлашиб келдилар. Си-би-эс телекомпанияси АҚШ ҳарбий-денгиз пиёдаларининг Қувайт ҳудудида Ироқ бронетанк дивизияси билан жанг қилаётганликларини хабар қилди. Ушбу телекомпаниянинг яна бир маълумотида АҚШ қўшинлари Ироқнинг олти дивизиясини маҳв қилганлиги айтилади.

Шу орада АҚШ, Буюк Британия ҳамда Франциянинг баъзи бир қўшма қисмлари Қувайтдан шарқий йўналишда Ироқ ҳудудида жанглар олиб бордилар. Франциянинг 5-телепрограммаси тахминига қараганда, Пентагон Ироқнинг мазкур минтақадаги қўшинларини қуршаб олиб, таслим бўлишга мажбур этмоқчи. Қувайтдан чекинаётган Ироқнинг танк қисмлари шимол томон йўл олгудек бўлса, улар кўп миллатли кучлар иттифоқининг 100 минг кишилик қўшинига дуч келади. Орада шафқатсиз жанглар бўлиб ўтиши турган гап.

● **Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгаши** мажлиси бир неча соатдан сўнг танаффус эълон қилди, дейилади ТАСС хабарида.— Танаффусдан сўнг муҳокама давом этади. Форс кўрфазидаги умумий аҳвол мазкур мажлисда қабул қилинадиган қарорларга боғлиқ бўлиб қолди.

● **ЛОНДОН,** 27 февраль. (ТАСС). Ироқ ўз қўшинларини Қувайтдан бутунлай олиб чиқиб кетганини маълум қилди. Қўшинларни олиб чиқиб кетиш чоршанба куни эрталаб тугалланди, деб хабар қилади Рейтер агентлиги Бағдод радиосининг хабарига таяниб.

Ироқ ҳарбийларининг айтишича, кўп миллатли кучлар Қувайтни тарк этаётган қўшинларга ердан ва осмондан ҳужум қилган.

Кўп миллатли кучлар қўмондонлигининг вакили Ироқ бўлинмалари Қувайт ҳудудини шунчаки тарк этиб қолмасдан, балки ўқ ёғдириб, мудофаа марраларини эгаллаб ва кўп миллатли кучлар билан жанг қилиб чекинганлигини уқтирди.

Тошкент ҳақиқати
28 февраль, 1991 йил ● № 42 (10.038).

17 МАРТ — СССР РЕФЕРЕНДУМИ КУНИ

ИТТИФОҚ ТАҚДИРИ ХАЛҚ ҚЎЛИДА

СССР халқ депутатлари IV съездининг умумхалқ овоз бериш тўғрисида қабул қилган қонунига мувофиқ умумхалқ референдуми ўтказишга қарор қилингандан кейин касби оддий ишчи бўлган дўстим билан шу ҳақда баҳслашиб қолдик.

— Жуда яхши бўлди,— дея таъкидлади у.— Шояд энди бизнинг Ўзбекистон жумҳуриятимиз ҳам шу йўл билан Иттифоқдан ажралиб чиқиб, мустақил бўлиб олса.

— Бу билан нима ўзгаради,— дедим мен ўз қарашларимни баён қилиб.— Ҳозир мамлакатимиз кўпгина соҳалар бўйича инқироз ботқоғига шунчалар чуқур ботиб турибдики, агар халқларимиз ягона бир иттифоқ атрофига яна ҳам мустаҳкамроқ жипслашмасалар, эҳтимол ундан сира ҳам ҳалос бўла олмаслигимиз мумкин. Мен қандай бўлмасин, СССРни сақлаб қолиш тарафдориман.

— Мен эса аксинча нуқтаи назарга эгаман,— яна бўш келмади дўстим —Туркистон ўлкасини Россияга қўшиб олишгани эмас, босиб олишгани энди сир эмас-ку? Агар Ўзбекистон Иттифоқдан ажралиб чиқса, ҳар томонлама ривожланиб, бойлигига-бойлик қўшилади. Қачонгача топган тутганимизни марказга ташиб кетишади, ахир?!

Бу унинг шахсий фикрлари эканлиги учун ортиқча эътироз билдирмадим.

Лекин орадан бир муддат вақт ўтгач, ўша дўстим билан яна ҳамсуҳбат бўлиб қолдик.

— Ўйлаб қарасам, ростдан ҳам Иттифоқдан ажралиб чиқиш мен кутган нафни бермас экан,— дея ўйлаб муаммоларни санай кетди. Хусусан Оролни мисол қилиб кўрсатди. Энди денгизни қайта тиклаш масаласи чиндан ҳам умумхалқ муаммосига айланганлигини айтиб, ўқиган ва эшитганларига асосланиб, бу мураккаб муаммони биргина жумҳуриятимизнинг ўзи ҳал эта олмаслигини тан олди.— Бизнинг марказда ҳақимиз кўп, уларни қайтариб олиш учун ҳам СССР таркибидан чиқмаслигимиз керак экан, — қўшимча қилди у гапининг сўнггида.

Унинг сўзларини эшитиб, тўғриси иттифоқимизни сақлаб қолишга интилаётган кишилар сони яна биттага кўпайганлигидан хурсанд бўлдим. Аввалги фикрларини эса ҳарчанд оғир-енгил гапларимни кўтара олишига қарамай юзига солмадим. Энг муҳими у иттифоқ тақдири хусусида ўйлаяпти, оддий бир фуқаро сифатида бу борада мушоҳада юритмоқда. Шунга қувондим. Чунки мамлакатимиз тарихида биринчи марта ўтказилаётганлиги туфайли бу муҳим сиёсий кампания тўғрисида ҳали одамларда тўлиқ тушунчалар бўлмаслиги табиий. Эҳтимол шунинг учун ҳам референдум ўтказишга тайёргарлик кўриш жойларда бирмунча қийин кечмоқда. Мана шу масалалар бўйича тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бораётган мавзе ва участка комиссиялари аъзоларининг ўзлари ҳам баъзан бир қатор мураккабликларга дуч келиб қолишмоқда. Буни мен истиқомат қилаётган Пискент ноҳияси мисолида ҳам учратиш мумкин. Шунга қарамай муаммолардан қатъий назар, тайёргарлик ишлари тобора авж олдириляпти.

Бугунги кунда ноҳия кенгаши раисининг ўринбосари Миролим Миркамолов бошқараётган 29-Пискент мавзе комиссиясига бўйсунувчи 21 та участкада иш қизғин.

Ҳар бир участка таркибига меҳнат жамоалари ўз йиғилишларида номзодларини кўрсатган 11 нафардан аъзо киритилган. Айни вақтда 233 киши яқинлашиб келаётган муҳим сиёсий кампания масъулиятини чуқур ҳис қилган ҳолда фаолият кўрсатмоқда.

Ҳозиргача комиссия аъзолари овоз берувчи кишиларнинг рўйхатларини тузиб, тахт қилиб қўйдилар. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда умумхалқ референдумида Пискент ноҳиясидан 18 ёшга тўлган 36 минг 415 нафар киши иштирок этади. Овоз берувчиларга қулай бўлиши ва етарли тушунча пайдо қилиш учун жойларда референдумнинг нима эканлиги хусусида қизғин баҳслар бўлиб ўтмоқда.

Ана шу мақсадда ноҳия партия қўмитаси 8 февраль куни ягона сиёсий кун ўтказди. Унда иштирок этган ноҳия кенгаши депутатлари ва райком аъзоларидан иборат 40 нафар киши жойлардаги 100 дан зиёд ташкилот, корхона, муассасалар хўжалик ва меҳнат жамоаларида бўлиб, маъруза қилдилар. Тайёргарлик ишлари айниқса, Баҳодир Отахонов, Абдуқаҳҳор Абдуҳалилов ва Абдумажид Топиловлар бошчилик қилаётган 1-Ленин, 7-Бобур ҳамда 18-«Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» участка комиссияларида анча дуруст бормоқда.

Йиғилишларда иштирок этаётган аҳолининг савол-жавобларидан шундай хулосага келиш мумкинки, Пискентда одамлар бу сиёсий кампанияга катта қизиқиш билан қарамоқдалар. Уларнинг аксарият қисми 17 март куни қўлларига бериладиган бюллетендаги «Тенг ҳуқуқли мустақил республикаларнинг янгиланган ҳамда ҳар қандай миллатга мансуб кишининг ҳуқуқ ва эркинлигига тўла даражада кафолот бериладиган федерацияси сифатида Совет Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқини сақлаб қолишни зарур деб ҳисоблайсизми?»,— деган саволга «ҳа» деб жавоб бериш истагидадирлар. Мен ана шундай кишиларнинг баъзилари билан учрашиб, фикрларини эшитдим:

Иброҳим ЭШОНҚУЛОВ, «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» жамоа хўжалиги бригада бошлиғи.

— Менинг назаримда мамлакатимиз раҳбарияти умумхалқ референдуми ўтказиб жуда тўғри иш қилмоқда. Бунга сабаб бўлган воқеа ва ҳодисаларни қўя турайлик. Лекин элатлар қалбида ўз она-Ватанларига нисбатан меҳр-муҳаббат туйғусининг қандай эканлигини ҳам билиб қўйиш керак-да.

Рўзномалардан Болтиқбўйи жумҳуриятларининг, Грузия, Арманистон ва Молдова халқининг СССР халқ депутатлари IV съездининг мана шу масала бўйича чиқазган қонунини ёқламаганларини ўқиб, таажжубландим. Агар улар ўз қарашларини ўзгартирмасалар катта хато қиладилар. Халқимиз бекорга куч бирликда деб айтмаган. Мисол учун Арманистонда юз берган табиий офатни олиб кўрайлик. Кучли зилзиладан катта зарар кўрган жойлар мамлакатимиздаги Иттифоқдош жумҳуриятларнинг беминнат ёрдамлари ва беқиёс ғамхўрликлари билан қисқа фурсатда яна асл ҳолига келтирилди. Хўш, мана шундай мисоллардан кейин ҳам буюк Иттифоқни парчаланиб кетишига йўл қўйиб бўладими? Биз қандай бўлмасин умумий уйимиз — СССРни сақлаб қолишимиз керак.

Илья ТАРАСЮК, Улуғ Ватан уруши фахрийси, ноҳия ветеранлар кенгаши аъзоси.

— Биз қадрдон Ватанимиз — СССРни Улуғ Ватан уруши йилларида жангоҳларда қон кечиб, жон олиб, жон бериб сақлаб қолган эдик. Агар ўшанда миллатлар бирлиги мустаҳкам бўлмаганида фашист босқинчилари устидан ғалаба қозона олмасдик. Энди бугунга келиб, тинчлик даврида мамлакатимиз равнақига шубҳа билан қараш нимаси? Уят эмасми? Иттифоқ яшаши керак! Бу ҳақда бошқача гап бўлиши мумкин эмас!

Ваққос МАДАЛИЕВ, хўжалик ҳисобидаги ноҳия уй-жойларни таъмирлаш участкаси ишчиси.

— Бу ҳақда қандай хулосага келиш шахснинг ўз эрки ва виждонига ҳавола этилганлиги учун ошкора фикр билдирмоқчиман. Жиддийроқ ўйлаб қарасам, биз Иттифоқимизни бўлиб юборганимиз билан амалда ҳеч нарсага эришолмас эканмиз. Аксинча, баъзи жиҳатлардан, хусусан мудофаа масаласида буткул заифлашиб қолишимиз мумкин. Бу эса яхши оқибатларга олиб келмайди.

Ҳозир муаммоларимиз қанчалик кўп бўлмасин хорижий давлатлар барибир бизга ҳавас қилишади. Мамлакатимизни буюк ва қудратли Иттифоқ сифатида тан олишади. Тинчлик алоқалари бутун дунё миқёсида кўнгилдагидек тикланиб бораётган бир пайтда биз СССРнинг обрўсини тўкмаслигимиз керак, деб ҳисоблайман.

Ҳа, қарашлар турлича. Лекин ҳаммасининг умумий мажмуаси қарийб бир хил. Мақсад — қандай бўлмасин Советлар федерациясини сақлаб қолиш, мамлакатимизнинг кўп миллатли халқлари қатори жумҳуриятимиз аҳолиси ҳам улуғ воқеа арафасида турибдилар. Мен 17 март тарихимиз саҳифаларида зарҳал ҳарфлар билан ёзиб қолинишини, уни ҳар йили Иттифоқимиз миқёсида катта байрам сифатида нишонланишини истар эдим.

И. ТОШЕВ.

УМУМИЙ САЙЛОВМИ ЁКИ СЎРОВМИ?

Бугунги қайта қуришнинг қизғин палласида барча субъектлар: жумҳуриятлар, партиялар, жамоат ташкилотлари, бошқарув органлари, ҳатто фуқаролар сиёсий ва ҳуқуқий қарашларга ўз муносабатларини билдиришмоқда. Ҳатто референдумда қатнашиш шартми ёки шарт эмасми, яъни қайси вариантни танлаш — сайловми ёки сўров — шунчаки оддий масала эмас, балки ҳал қилувчи муаммо бўлиб қолмоқда. Ваҳоланки, референдумнинг ўзи нима, у совет халқи учун зарурмиди, бусиз ҳам барча муаммоларни ҳал қилиш мумкин эди-ку, дегувчилар ҳам йўқ эмас!

Аслида, бу фикр «маҳкама ўйинлари» натижаси эмас, балки халқ талаби асосида вужудга келди.

Шу боисдан биз референдумнинг асосий мақсади ва вазифаси мамлакат аҳолисининг давлатимиз қурилиши ҳамда ҳозирги бошқарувига муносабати деб тушунамиз. Бу эса аслида Иттифоқимизга бўлган муносабатдир. Маълумки, бу ғоя жуда кенг маъно бериб, турли жумҳуриятларнинг Иттифоқимиз суверенитетига турлича муносабатларда бўлишларидан келиб чиқмоқда. Бу борада бир-бирига қарама-қарши қарашлар ҳам йўқ эмас. Ахир, Иттифоқни ягона Иттифоқ сифатида сақлаб қолишда фақат унинг иқтисодий равнақ топиши (жумҳуриятларнинг ҳам) назарда тутилмайди. Балки иқтисодий ҳамкорликдан ташқари, сиёсий ва мафкуравий қарашлар ягона, яъни муштарак давлат аҳамиятига эга бўлиб, у федерация мақомини олиши лозим.

Шунинг учун ҳам СССР Президенти баъзи жумҳуриятлар талаблари ҳамда мамлакатнинг ёрқин келажагини ўйлаб, шундай ташаббус билан чиқди.

Бундай ташаббусни мамлакат аҳли, жумладан вилоятимиз халқи тўла қўллаб-қувватлайдими? Буни 17 март — референдум кўрсатади. Чунки жумҳуриятларнинг Иттифоққа, Марказга, унинг баъзи шошилинч Қонунларига муносабати бир хил эмас, бу эса референдум жараёнини мураккаблаштириши турган гап.

Дарвоқе, ўтган йили СССР халқлари депутатларининг IV анжуманида бу муаммо — СССРни сақлаб қолиш, уни СССР деб номлаш депутатларнинг кўпчилик овоз бериши билан ҳал қилинган эмасми? Бироқ, СССРнинг федерациявий ҳақ-ҳуқуқлари ҳамда унинг жумҳуриятлар томонидан тўла маънода қўллаб-қувватлашлари ҳамон жумбоқ бўлиб қолмоқда. Биргина, яна бош муаммоли масала бўлиб қолаётган миллат, миллатлараро муносабатларни олинг. Бизнингча, депутат В. Романовнинг, янги Иттифоқ шартномасини тузишда, «инсонларни, миллат ва элатларни обрўли, обрўсиз деб ажратишни мутлақо эсдан чиқарайлик», деган таклифи бугунги референдумнинг бош шиорига айланиши керак.

Сўнгги йилларда, бу борада миллат, элат ва этник гуруҳларнинг ўз ҳақ-ҳуқуқларини ўзлари белгилашлари аста-секин амалга оширилиши арафасида турибди. Биламизки, бир пайтлар қрим-татарлар, совет немислари ҳамда месхети турклари миллат сифатида ўз ҳудудига эга, ўз она тилини билишар ва анъаналарини равнақ топтиришар эди. Ҳозир бу масала ҳам ҳал бўляпти. Гарчи вилоятимизда қрим-татарлар ва Совет немисларининг миллий-маданий марказлари ишлаб турса-да, ўзларининг мустақил, тўла ҳуқуқли ҳудудларига эга бўлиши — миллий тўла ҳуқуқлилик муаммосининг ҳал бўлиши — миллат ва элатларнинг тенг ҳуқуқли ва эркин ривож топишидан далолат беради. Бундай мураккаб муаммо ҳам референдумда узил-кесил ҳал бўлиши керак. Яъни ҳар бир халқнинг истак ва талаби бажарилган ҳолдагина Иттифоқ Шартномаси тузилади, мустақил, айни бир пайтда ягона Иттифоқ Федерацияси вужудга келади.

Бизнинг шахсий кузатувимиз шу нарсага олиб келадики, референдум жуда мураккаб вазиятда ўтади. Боиси, биз пашшадан фил ясамоқчи эмасмиз. Жумҳуриятимиздаги «Бирлик» —халқ ҳаракати фаолиятида ҳам баъзи шошилинч фикрлар, ғоялар борки, буни ҳисобга олмай иложимиз йўқ. Унинг Марказий Кенгаши 17 март референдумига қарши сайловчиларни бойкот эълон қилишга чақирди.

Масаланинг бундай узил-кесил ва қатъий қўйилиши бугунги қайта қуришнинг ҳал қилувчи палласида жуда тўғри келармикан? Бу —биринчидан. Иккинчидан, халқ Президентлик Кенгаши, Вазирлар маҳкамаси ва Олий Кенгаш фаолиятини тўла маъқуллаши, бизнингча, референдумга лаббай, деб жавоб бериш бўлади.

Тўла ҳуқуқли ва суверен жумҳуриятлар, мухториятлар ҳамда миллий вилоятлар, округлар, Иттифоққа федерация сифатида жалб қилинса, барча фуқароларнинг тўла ҳуқуқи, эркин тенглиги таъмин қилинади. Бошқа сўз билан айтганда, мамлакатда ягона ҳуқуқий майдонни юзага келтириш, мамлакат фуқароларининг дахлсизлигини таъмин қилиш — референдумга олиб чиқилган асосий масалалардан бўлиб ҳисобланади. Хулоса қилиб айтганда, тенг ва эркин тараққий қилаётган фуқаролар жамиятини тузиш ва унинг ҳуқуқини давлат йўли билан ҳимоя қилиш — Иттифоқимизни бирлаштирувчи муҳим, ўта муҳим сиёсий ғоядир. Бундай сиёсий ғоя Иттифоқ аҳлининг турли демократик ва бошқа куч-қудратларини бирлаштириб, референдумнинг асосий мақсад ва вазифаларини 17 мартда, сайловда амалга оширади, деган умиддамиз.

Референдумга тайёргарлик кўриш борасида жумҳуриятимиз ва жумладан, вилоятда етарли ишлар олиб борилмоқда. Сайлов участкалари, уларга мўлжаллаган номзодлар кўрсатилган бўлиб, фақат мазкур тадбирнинг моҳияти ва аҳамияти омма ўртасида кенг тарғиб қилиниши лозим. Бизнингча, масаланинг иқтисодий вазиятини ҳам ҳисобга олиш керак. Ҳозир иқтисодий соҳада жумҳуриятларда тартиб-интизом анча сустлашди, буюртмаларни бажаришдан бош тортиш ҳоллари содир бўлмоқда, хом ашёларни айрибошлашга ўтиш назарда тутиляпти. Ҳатто иқтисодий чегаралар, алоҳида олинган ҳудудлар масаласини ҳал қилишга уринишлар бўлмоқда. Буни қандай тушуниш керак? Пахтани олайлик. Бу қимматбаҳо хом ашё РСФСРнинг 30 дан ортиқ шаҳрига экспорт қилинади. Ўрта Осиё жумҳуриятларидан ва қайта ишланиб, яна тайёр маҳсулот сифатида (кийим-кечак, саноат моллари ва ҳоказо) жумҳуриятимизга оширилган (бир неча баробар) нархда қайтарилади. Бундай иқтисодий сиёсат узоқни кўзламаган «баъзи ўртоқлар» учун жуда эриш туюлади. Лекин иқтисодий ҳамкорлик, товар алмашиш — энг муҳими иқтисодий-сиёсий алоқалар ҳамда дўстлигимиз асосий эканлигини бир зум ҳам унутмаслигимиз керак.

Албатта, пахтамизнинг 93 фоизи эмас, эҳтимол 50—60 фоизи четга жўнатилса, қолган қисми ҳудудимизда қайта ишлаб чиқилса, айни муддао эканлигини мустақил ва суверен жумҳурият бўла боришимиз сайин тушуниб олмоқдамиз. Бу иқтисодий сиёсатнинг муҳим томони. Бироқ жумҳуриятимизда, вилоятда етарли пахта йигирув, тўқув заводлари, фабрикалари мавжудми? Масаланинг ниҳоятда муҳим томони саноат, енгил саноат асосларини янада ривожлантиришимиз лозим. Бу гаплар илмий ва тарихий нуқтаи-назардан асосланган бўлиши учун жумҳурият режа ва иқтисодиёт масалалари қўмитаси қошида социологик-тадқиқотлар ўтказадиган Марказ тузиш пайти аллақачон етилган.

Биз яқинда вилоятнинг Тошкент ноҳиясида бўлиб, «СССРни сақлаб қолиш юзасидан ўтказиладиган референдумга муносабат» сўров-текширувини кузатиб (ҳаммаси 14 саволдан иборат), 90 фоиздан ортиқ ноҳия аҳли референдум томонида эканлигининг гувоҳи бўлдик.

Умуман, референдум қай тарзда ўтказилади? Борди-ю, бирорта жумҳурият федерациянинг янгиланишига қарши овоз берса, СССРдан унинг чиқиб кетиш тартиби ҳақидаги Қонун механизми ҳаракатга келади. Бу Қонун 1990 йил, апрель ойида қабул қилинган эди. Ўша жумҳурият ўзида яна референдум ўтказиши керак, токи 2/3 овоз олиб, беш йиллик ўтиш давридан кейингина СССРдан алоҳида ажралиб кетиши мумкин.

Баъзи маълумотларга кўра, олтита жумҳурият 17 март референдумида қатнашишдан бош тортган. Бундай бўлиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Маълумки, ҳар бир жумҳурият, мухторият, миллий вилоят ва округлар ўз тақдирларини, ўз ҳақ-ҳуқуқларини ўзлари белгилашади. Референдум дастурида таъкид қилинганидек, борди-ю жумҳуриятлар референдумда қатнашмаса, у ҳолда улар Иттифоқ таркибида федератив давлатининг бир ажралмас таркибий қисми сифатида қолаверишади.

Ишончимиз комилки, референдумнинг ўтказилиши вилоятимиз, қолаверса, жумҳуриятимизда федерациямизнинг соғлом ва дадил қадам қўйиши учун ҳал қилувчи туртки бўлади, Совет жамиятининг оғир ва қийин аҳволини яхшилаш учун олға қараб етаклайди.

К. НОРМАТОВ,
тарих фанлари доктори, профессор,

Ҳ. ҲАМИДОВ,
тарих фанлари номзоди, доцент.

● *Чекистлар ҳақида ҳикоялар*

„МЕН ҲЕЧ ҚАЧОН ЎЗ ҒОЯМДАН ТОНМАЙМАН...“

Жамиятимиз дарғасини йўқотиб, ҳудудсиз денгизда бебош тўлқинлар қуршовида қолган улкан кемага ўхшайди. Унга ҳар хил бақироқ унсурлар, чўнтаккесарлардан тортиб, зимдан иш кўрадиган айёр бузғунчиларгача чиқиб олишган.

Менимча, ўлган раҳбарларимизни гўрларидан тортиб чиқариб, тепкилаганимиз, амалий иш қилиш ўрнига ўтмишни кавлаштириш билан банд бўлиб қолганлигимиз туфайли жамиятимиздан путур, коммунистларимиздан обрў-эътибор кетди. Қисқаси, мухолифларимизнинг етмиш йилдан зиёд вақтдан бери тушларида хаёл қилиб юрган орзулари амалга ошди: миллатлараро низолар авжга чиқди, кечагина бир-бирини нон-туз билан кутиб олган халқлар энди бир-бирига тош отмоқда.

Энди ҳаддидан ошган оломон Совет Армияси жангчилари ёдгорликларига ҳужум бошлади. Чунки, марҳумлар ўринларидан туролмайди, фашистларнинг ваҳшийликларини айтиб беролмайди. Лекин, урушнинг бевосита иштирокчилари, хунрезликларнинг тирик гувоҳлари бор-ку?

Қаршимда Хайриддин ака Асомиддинов ўтирибди. Кўкси жанговар орден ва нишонларга тўла. Ватан ва халқ учун ўз жонини аямай курашган, қардош жумҳуриятларни Гитлер вабосидан қутқаришга ҳисса қўшган одам.

— Совет Армиясига нисбатан қилинаётган асоссиз туҳматлар, марҳум қуролдошларимиз қабрлари оёқ ости этилаётганлиги биз ветеранларнинг юракларимизни зирқиратмоқда, — деди Хайриддин ака. — Гитлердек айёр, Германиядек қудратли империяга қарши омонсиз жангларга кирганимизда ёруғ кунлар келишига ишонган эдик. Биласизми, жангга отланганимизда ўз ҳаётимизни сира ҳам ўйламасдик. Чунки, эътиқодимиз, бизни курашга чорлаган йўлбошчиларимизга ишончимиз мустаҳкам эди. Агар ҳозиргидек ҳар бир нарсани муҳокама қилиб, аравани тўрт томонга тортганимизда бу кунларга етиб келмасдик. Тинчлик-омонлик пайтида гапириш осон...

Ҳайриддин ака Тошкентдаги 4-«Оқмачит» маҳалласида туғилган. Уруш бошланганда ўнинчи синфни тугатганди. Уни комсомол йўлланмаси билан 84-завод (ҳозирги авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси)га юборишди. Бу ерда слесарь ва цех комсомол ташкилоти котиби бўлиб ишлади. Заводнинг ҳарбийларни ҳисобга олиш столи бор эди. У дўсти Собир билан кўнгилли бўлиб фронтга ёзилди. Танкчилар билим юртида ўқиди.

Ҳайриддин ака урушга Украинанинг «Не дай вода» қишлоғида кирди. Танкчилар командири бўлди. Ўша пайтда ташвиқот ишлари кучли бўлган, жангчилар совет танкларининг сувга чўкмаслиги, оловда ёнмаслигига астойдил ишонишган. Ҳайриддин Асомиддинов хизмат қилган қисм Қизил Байроқ, Суворов, Кутузов, Невский орденлари билан мукофотланган 110-танкчилар бригадаси таркибига кирарди. Бу бригада ўз қаҳрамонликлари билан шон-шуҳрат қозонган.

Фашистлар Украина, Молдавияда кўз кўриб, қулоқ эшитмаган ваҳшийликлар қилишган. Молдавияда яҳудийлар қириб ташланган, молдаванларнинг кўпчилигини лўли, деб отиб юборишган.

— Биз Молдавияни озод қилишда қатнашганмиз,— деди Ҳайриддин ака. — Одамлар қўлларида нон-туз, кўзларида ёш билан кутиб олишганди.

Жангларда жасорат кўрсатган моҳир танкчи урушдан «Қизил Юлдуз», 2-даража Ватан уруши орденлари, бир неча жанговар нишонлар билан қайтди. Дастлаб комсомолда масъул вазифаларда ишлади. Сўнг уни жумҳурият Давлат хавфсизлиги вазирлигига ишга юборишди.

Ҳайриддин ака ўзбеклар орасидан етишиб чиққан дастлабки чекистлардан бири. Шу вазифада ишлаб полковник унвонини олди. У Сурхондарё, Сирдарё вилоятлари давлат хавфсизлиги бошқармаларига раҳбарлик қилди.

1973 йили Сурхондарёда чегарани бузиб, нариги томонга ўтмоқчи бўлган киши қўлга олинди. У Москвага қатнайдиган пассажир поездларининг бирида ресторанда ишлаган, яширин равишда қўпорувчилик олиб борган. Сотқин чегарадан ўтмоқчи бўлиб, поезддан қолган. Чегарачилар уни ўн километр масофагача қувиб бориб, чакалакзор ичида ушлашди. Ёнидан ҳарбий аҳамиятга эга маълумотлар чиқди. Бу операцияни амалга оширишда Ҳайриддин Асомиддинов ҳам иштирок этган эди.

— Бугунги пайтда чекистларнинг вазифалари ниҳоятда оғир,— деди суҳбатдошим — Чунки, ҳамма ҳам ошкораликни тўғри маънода тушунавермайди. Мамлакатимизга оқиб, келаётган чет элликларнинг қайси бири дўсту, қайси бири душманлигини пайқаб олиш қийин. Албатта, меҳмондўстлик, очиқкўнгиллик яхши. Лекин, эҳтиёткорликни ҳам унутиш мумкин эмас. Негаки, ғарб давлатлари СССРга қарши қўпорувчилик ишларини тўхтатишгани, жосуслари эртак айтиб ўтиришгани йўқ.

Ҳайриддин ака билан суҳбатлашиб ўтириб, «За рубежом» ҳафтаномасида чиққан мақолалар ёдимга тушди. Унда чет эллик мутахассисларнинг мамлакатимиздаги аҳвол тўғрисидаги фикр-мулоҳазалари берилган. «Москвадаги деярли барча кооператив ресторанлари,— деб ёзади «Бостон глоб мэгэзин» мухбири. — кунора топган даромадларининг маълум қисмини мафияга беришга мажбур». Мухбир СССР Ички ишлар Вазирлигида уюшган жиноятчилик билан шуғулланувчи Александр Гуровнинг сўзларини келтиради: «Бизнинг бандитлар билан хорижга жўнаб кетган муҳожирларнинг жиноий гуруҳлари ўртасида ўзаро алоқа мавжуд. Бундай алоқа айниқса, Америкада кучлироқ». Қарангки, совет гангстерлари Польшада яширин равишда ўтказилган «Жиноятчиларнинг халқаро съезди»да иштирок этишибди.

Демак, халқаро жиноятчилар ҳам, жосуслар ҳам изғиб юришибди. Шундай оғир кунларда давлатимиз хавфсизлик хизмати органларига катта умид боғламоқда. Чунки, ўз ғоялари ва касбларига садоқатли чекистларни «сотиб олиш» ёки йўлдан оғдириш асло мумкин эмас.

Ҳамма нарсага ҳамиша инсоф билан баҳо бериш керак. Ўзбекистон Совет ҳукумати даврида сўзсиз катта ютуқларни қўлга киритди, фан-техникаси ривожланди. Оддий деҳқон, колхозчиларнинг фарзандлари орасидан етук олимлар, ёзувчи, шоир, санъаткорлар етишиб чиқди. Масалан, Ҳайриддин аканинг ота-онаси ҳалол меҳнатлари билан кун кўрган оддий кишилар эди. Улар ўғилларининг давлатнинг масъул вазифаларида ишлайдиган даражага етишини хаёлларига ҳам келтиришмаган.

— Мен узоқ йиллар хавфсизлик хизматида ишлаганлигим учун эҳтиёткорлик қилаётганим йўқ, — деди Ҳайриддин ака. — Омонсиз жангларда турли миллат кишилари душманга қарши бирга жанг қилишган, ҳеч ким миллат суриштирмаган. Душманни ана шу аҳиллигимиз, мустаҳкам бирлигимиз туфайли енгдик. Ўзбеклар орасидан моҳир саркардалар етишиб чиққан. Мен уруш охирида танкчилар батальони командири ўринбосари, катта лейтенант эдим. Икки марта «Қизил Юлдуз», бир марта «Улуғ Ватан уруши» орденлари билан мукофотландим. Юксак даражага, мукофотларга Совет ҳукумати туфайли эришдим.

— Маҳаллий миллат вакиллари орасидан чекистлар тайёрлаш ишларини кучайтириш зарур. Бунинг учун ёшларимизнинг дунё қарашларини кенгайтиришимиз, рус ва бошқа халқлар тилларини пухта билишларига эришишимиз керак. Мустақиллик сари қадам қўяётган жумҳуриятимизда маҳаллий чекистлар, бошқа мутахассислар қанчалик кўп бўлса, бошқаларга муҳтожлигимиз шунчалик камаяди.

Суҳбатдошим қуйидаги гапларини алоҳида ёзиб қўйишимни сўради:

— Мен партияга ўқ ёмғирлари остида кирганман. У мен учун ниҳоятда қадрли. Ўз эътиқодим, ўз ғоямдан тонмайман. Мамлакатимизда Коммунистик партиядан бошқа нажоткор куч йўқ. Эҳтиросларга берилиб, партиядан чиқаётган кишилар янглишадилар. Бир ҳисобда эътиқодсиз кишилардан қутилганимиз ҳам яхши.

Ҳайриддин Асомиддинов ўз эътиқодига содиқ одам. У давлат хавфсизлик органларида узоқ йиллар ҳалол хизмат қилиб, «Октябрь Революцияси» ордени, «Жанговар хизматлари учун», «Давлат чегарасини қўриқлашда кўрсатган жасорати учун» медаллари, «СССР давлат хавфсизлиги қўмитаси фахрий чекисти», «Жумҳуриятда хизмат кўрсатган юрист» унвонлари билан тақдирланди.

Биз Ҳайриддин акага узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз.

Эсон ҚОСИМОВ.

Сиз ушбу суратда кўриб турган ҳайдовчилар Ёқуб Расулов (чапда) ва Бахтиёр Машариповлар номини Калинин автотранспорт корхонасида ҳурмат билан тилга олишади. 20 йилдан ортиқроқ вақтдан бери ўз касбини ардоқлаб келаётган бу шофёрлар «Тошкент — Олмалиқ» оралиғида қатнаб, йўловчилар узоғини яқин қилишяпти. Нормани 120 фоизга етказиб бажаришмоқда.

Сураткаш М. МАҲМУТОВ.

«ХИМИК»ДА — ЗАНГОРИ ОЛОВ

Вилоятимизнинг Оржоникидзе ноҳиясидаги «Химик» давлат хўжалигининг энг катта — Боғистон номли кўчасидаги хонадонларга «зангори олов» кириб келди.

— Газни халқимиз жуда кўп йиллардан бери кутган бўлса-да, Чирчиқ шаҳри билан тузган шартномамиз тез иш берди. 1990 йилнинг май ойидан бошлаб биз улар ҳисобига 37 минг сўм пул ўтказдик. Асосий ишни бажарган «Газовик» ширкати жамоаси эса 8 ойда хонадонларни газлаштиришга улгурдилар. Бу 10 километр масофани ташкил қилади, — дейди хўжалик директори, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди А. Солибоев. — Ширкатчилар билан шартномамизни давом эттириб шу йил Крупская номли катта бир посёлкамизни ҳам газлаштирмоқчимиз.

Н. ЗОИИРОВ.

ВИЛОЯТДА БИРИНЧИ

ЎРТА ЧИРЧИҚ ноҳиясидаги Чиғириқ пахта қабул қилиш манзилгоҳи бу йил вилоятда биринчи бўлиб мавсумга шайлаб қўйилди.

Ушбу манзилгоҳ ишчи ва хизматчилари 1990 йил ноябрь ойида бўлиб ўтган йиғилишлари чоғида ташаббус билан чиққан эдилар. Улар пахтани қабул қилишда ишлатиладиган кичик механизм воситаларини 15 декабргача созлаб қўйиш, 1991 йилнинг 20 апрелига қадар эса объектни мавсумга тўла шай этишга қарор қилган эдилар.

Эндиликда жамоа аъзоларининг юзлари ёруғ бўлди. Улар манзилгоҳни белгиланган муддатдан аввал мавсумга шайлаб қўйдилар. Қорасув пахта тозалаш заводидан юборилган комиссия аъзолари ҳам буни эътироф этдилар. Корхона ишчи-хизматчилари бу борада вилоятда биринчи ўринни эгаллаб, икки минг сўм пул мукофоти билан тақдирланишди.

Шуни таъкидлаш керакки, бундан сал олдинроқ ёнғиндан сақлаш жиҳозлари яхши сақланаётганлиги, фавқулодда ҳодисаларга доимо шай турганлиги учун вилоят мусобақасида биринчи ўринга ва 500 сўм пул мукофотига сазовор бўлинган эди.

Бу ютуқлар ўз-ўзидан келмади. Бунда бошқарувчи Болтабой Иброҳимовнинг хизматлари каттадир. 1990 йили «Ленин йўли» ва А. Икромов номли жамоа хўжаликларидан 6300 тонна ўрнига 8200 тонна пахта қабул қилиб олинган эди. Айни кунларда ўтган йил ҳосилини қайта ишлаш учун Қорасув пахта тозалаш заводига пешма-пеш жўнатмоқдалар. Пахта яхши сақланганлиги учун тола чиқими 32—33 фоизни ташкил этяпти.

Ишчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш учун дам олиш хонаси мавжуд. Яқинда ёрдамчи хўжаликда етиштирилган 3,5 тонна олма, помидор, ошқовоқ ва шу каби маҳсулотлар ишчиларга тарқатилди.

Дарҳақиқат, қаерда ишбилармонлик, тадбиркорлик, меҳнат кишисига эътибор бор экан, ана шу ерда унум, барака бўлади. Буни Чиғириқ пахта қабул қилиш манзилгоҳи меҳнаткашлари эришаётган ютуқлардан ҳам билса бўлади.

Т. ҲАКИМОВ,
Б. СУЛТОНОВ.

● СУРАТЛАРДА: янги мавсумга шайлаб қўйилган агрегатлар; ишчилардан Р. Сапарова, созловчи С. Абдуллаев, лаборант Ф. Бахтемирова, лаборатория мудири З. Умрзоқова, механик А. Аҳмадхўжаев, электромонтёр Р. Аҳмедовлар.

Сураткаш М. ҲАЙДАРОВ.

БИЗНИНГ СУҲБАТ

ЯПОНИЯЛИК ҲАМКАСБЛАР ТАЖРИБАСИ

Ўтган йилги учрашув чоғида суҳбатимиз мавзуи кўпроқ олийгоҳ моддий бойлиги, талабалар ҳаётига даҳлдор бўлганлиги учун Ўрта Осиё медицина педиатрия илмгоҳи ректори Амин Сулаймонович СУЛАЙМОНОВ тилга олган бир муҳим янгилик ҳақида кейинроқ батафсил гапириб берасиз деб уни кўндирган эдим. Келишганимиз бўйича яқинда олим билан яна мулоқотда бўлдик. Унга Японияга тажриба алмашиш мақсадида қилган сафарига оид бир неча саволлар билан мурожаат этдим.

— Амин Сулаймонович, «Япония» сўзини эшитишимиз биланоқ «билимдон халқ», «сифатли иш», «аъло даражадаги маҳсулот», «ҳавас қилгудек ҳаёт» кўз олдимизга келадиган бўлиб қолди. Бу ўзгачаликлар унинг тиббиётида қай даражада ўз ифодасини топган?

— Бу саволингизга қисқагина қилиб Япония тиббиёти билан бизникининг орасида осмон билан ерча фарқ бор деб жавоб беришим мумкин эди. Лекин рўзномангиз муштарийларини ана шу фарқнинг таҳлили ҳам қизиқтиради деб ўйлайман. Аввало шуни айтиш керакки, Японияда тиббий олийгоҳларга кириш пулли. Кириш имтиҳонлари учун ҳам талабалар пул тўлашади. Имтиҳонлар икки босқичда олинади. Биринчи босқичда сараланган болалар энди иккинчи босқичдаги имтиҳонлар учун пул тўлайдилар. Иккинчи босқич тиббиётга чин ихлос қўйган қобилиятли ёшларни аниқлаб беради. Ўқишга қабул қилинганлар фақат биргина эмас, бир неча ихтисослик бўйича мутахассис бўлиб етишадилар. Лекин битираётганларида дипломларига асосий танлаган ихтисослиги ёзилади. Шуни айтиш керакки, ўқиш жараёнида талабалар учун ҳал этилмаган биронта муаммо бўлмайди. Бу ерда «моддий база ночор», «мана бу китоб йўқ», «ётоқхона шароити ёмон» деган тушунчаларнинг ўзи йўқ. Битта мақсад бор, у ҳам бўлса малакали, билимдон врач тайёрлаш. Бу шунчаки гап эмаслигини Хукусима вилоятидаги илмгоҳда бўлганимизда ўз кўзимиз билан кўрдик. Бу олийгоҳ бир йилда бор-йўғи 120 нафар ёшни ўқишга қабул қилар экан. Кейин улар кичик-кичик группаларга бўлиниб ўқитилади. Назарий билим олийгоҳдан ташқарига чиқмаёқ амалиёт билан боғланади. Айтайлик, «оёқ тузилиши» ҳақида лекция ўқилди. Ҳар бир талабанинг столи устида албатта оёқ бўлади. Талаба ҳозир эшитган назарий билимини оёқни пайпаслаб, титкилаб, амалий мустаҳкамлайди. Бош, жигар, юрак ва бошқа аъзолар ҳам шу хилда пухта ўрганилади.

Япон тиббий олийгоҳи учун билимсиз талаба деган гап ёт. Аксинча, ўтилган темани янада пухта ўзлаштириш мақсадида аълочилар ихтиёрий равишда яна қайта курсда қолишларига имкон яратиб берилган. Илмгоҳни битиргандан кейин даволаш муассасаларида ёш мутахассис уч йил, жарроҳ беш йил ишлаб бериши шарт. Кейин улар орасидан энг малакалиларини илмгоҳга ўқитувчи қилиб чақиришга йўл очилади.

— Гапингизга қараганда унда даволаш муассасаларида фақат билимдон, малакали мутахассислар ишлар экан-да?

— Худди шундай. Уердаги поликлиника иши билан танишдик. Биздагига ўхшаб хўжалик иши ҳам, даволаш иши ҳам битта бош врачнинг зиммасида эмас. Тартиб мана бундай: поликлиникада даволаш ишлари бўйича директор ўз соҳасига масъул. Бундан ташқари унинг молия, шунингдек хўжалик ишлари бўйича муовинлари бўлиб, улар ҳам ўз тармоқларини аниқ бошқарадилар. Поликлиника катталар ва болалар учун алоҳида-алоҳида қилиб ажратилмаган. Касалларни ётқизиб даволайдиган хоналарга ҳам эга. Яна бир ўзгачалиги битта врачнинг ўзи беморни ич касаллиги бўйича ҳам, жарроҳлик, бошқа хасталиклар бўйича ҳам кўриб аниқ диагноз қўя олади. Чунки у шундай мутахассис қилиб тайёрланган.

Японияда малака ошириш илмгоҳлари йўқ. Ихтисослик бўйича уюшмалар бор. Уларда врачлар, ҳар йили бор-йўғи бир ҳафтагина ўқишади. У ҳам бўлса тиббиётда рўй берган энг сўнгги янгиликларни кассеталарга ёзиб олиш учун. Сўнгра иш жойларига қайтиб, бу янгиликларни жорий этишади. Шуни ҳам айтиш керакки, бир врач бир неча уюшмага аъзо бўлиши ҳам мумкин.

Энди поликлиникадаги афзалликларга тўхталсак. Биринчидан, бу даволаш муассасаларида уйида ётиб қолган, яъни юролмайдиган беморларни ихтиёрий равишда бориб даволаш аниқ йўлга қўйилган. Хизматдан қариялар, ёлғизлар жуда-жуда миннатдорлар. Бу ишда поликлиника ходимларига маҳаллаларда ташкил этилган, малакали врачлардан сабоқ олган меҳр-шафқат бригадалари аъзолари кўмаклашадилар. Бундан ташқари поликлиникада махсус автобуслар бўлиб, ҳар ойда икки марта маҳаллалар бўйича тузилган жадвал асосида юра оладиган кексаларни даволаш муассасаси клубига тўплайди. Бир кунлик емишларини ҳам ўзлари билан олиб келган қариялар бу ерда тиббий кўрикдан ўтадилар, кино кўрадилар, ҳамширалар ёрдамида жисмоний тарбия билан шуғулланадилар. Кечки пайт яна автобуслар уларни ўз уйларига элтиб қўяди. Қарияларга қилинаётган бу парвариш бежиз кетаётгани йўқ. Японияда эркакларнинг ўртача умри 79 ёш, аёлларники 82 ёшга тўғри келмоқда.

Даволаш муассасаларида врачлар фақат малакаси, истеъдодига қараб қадр топади. Уларда номзодлик ёки докторлик диссертациялари ёқланмайди. Кўп йил ишлаб бой тажриба орттирган шифокорларга доцент, профессор унвонлари берилади.

— Чиндан ҳам эътиборга сазовор тажрибалар. Улардан нималарни ўрганиб, жорий этиш имкони бўлди?

— Фақат бир нарсани. Биз ҳам илмгоҳимизда ихчам группалар билан дарслар ва амалий машғулотлар олиб боришни йўлга қўйдик. Бошқа тажрибаларни қўллаш, яъни ўқишни пуллик қилиш, қабулга мажбуран вилоятлар эҳтиёжи бўйича эмас, балки қобилиятлиларни жалб этиш ниятларимиз ҳам йўқ эмас.

— Суҳбатингиз учун раҳмат!

С. ҲАСАНОВ.

ИШЛАР ҚАЛАЙ, САБЗАВОТКОР

ДЕҲҚОНЧИЛИК — таваккалчилик деб бежиз айтишмайди. Бунинг маъноси шуки, фурсат қулайроқ келдими, ундан, албатта, фойдалана билиш зарур. Қандай бўларкин, ҳали вақт борку, бунинг устига об-ҳавога ишонсак, панд бериб қўймасмикан, деган ўй-хаёлларга ортиқча берилмасдан, иккиланмасдан ишга киришиш муҳимдир. Тадбиркор деҳқонлар худди шундай йўл тутадилар.

Айни кунларда вилоятимиз сабзавоткорлари олиб бораётган ишлар бунга мисолдир. Аҳолидан олинадиганини ҳам қўшиб ҳисоблаганда, бу йил давлатга 570 минг тонна маҳсулот сотишга аҳд қилган деҳқонларимиз бугунги кунга қадар беш минг гектардан ортиқ майдонга — плёнка тагига сабзавот экиб қўйдилар. Шу жумладан, 450 гектар ерга карам, каттагина майдонларга сабзи ва лавлаги, редиска, ош кўклар экилган.

Албатта, қишнинг чўзилиши, февраль ойининг айрим кунларида совуқ ҳароратнинг 13 даражагача кўтарилиб кетиши ишга таъсир этмасдан қолмади. Бу аввало иссиқхоналарда сезилди. Уларда ўстирилаётган бодринг ва помидорнинг ривожи анча сусайди. Маҳсулот йиғиб олиш 15—20 кунга кечикадиган бўлди. Очиқ майдонларда плёнка тагидаги карам кўчатларини ҳам совуқ урди. Лекин зудлик билан чораси кўрилди.

Маълумки, сабзавотнинг асосий қисми очиқ далада етиштирилади. Шунинг учун ҳам бу ишга алоҳида тайёргарлик кўрилмоқда. Пишиқчилик бошланганида сабзавот етиштириб беришда узилиш бўлиб қолмаслиги учун иссиқхоналарда далага чиқариб экиладиган сабзавот кўчатларини босқичма-босқич тайёрлаш асосий эътиборда бўлаётир. Уруғ сепишда ана шу талаб ҳисобга олинмоқда.

Эртанги сабзавотлар кўчати учун зарур уруғликлар сепиб бўлинди. Карам уруғи сепиш режаси ортиғи билан бажарилди. Болгар қалампири уруғи сепиш тугалланмоқда. Помидор уруғини сепиш эса 10 мартгача давом этади. Чунки вилоят бўйича режа қилинган помидор асосан очиқ далада етиштирилади. Кўчат экишга асосан апрель ойларидан киришилади. 25 мартдан эса озгина майдонларга экиладиган помидор кўчатларини плёнка тагига олиш мўлжалланади.

Иккинчи нонимиз — картошканинг мўл-кўл бўлишига ҳам асос яратилмоқда. Аввало шуни айтиш керакки, уруғлик яхши сақланди. Бу йил ҳаммаси бўлиб 8 минг гектар ердан ортиқ майдонда шу жумладан, 6 минг гектар ерда эртаги ва ўртаги картошка етиштирилади. Илғор хўжаликлар картошка экишни бошлаб юбордилар. Бу соҳада оҳангаронликлардан ўрнак олса арзийди. Райондаги «Дўстлик» ижара жамоаси ва Оржоникидзе ноҳиясидаги «Қибрай» совхозида картошка экиш, айниқса, яхши бормоқда.

Маҳсулот етиштиришни кўпайтиришда — ернинг, тупроқ шароитидан келиб чиқиб сабзавот ва картошка экинларини жойлаштиришда янгича йўл тутилаётганлигини айтиб ўтиш керак. Гап шундаки, Тошкент атрофидаги сабзавоткор ноҳияларда сувли ерларнинг бир қисми шаҳарга ўтиб кетди. Каттагина майдонлар эса томорқа ерларга ажратилиб берилди. Ўз-ўзидан маълумки, экин экиш ва унинг турларини кўпайтириш режаларини бажаришда тиғизлик, мушкул аҳвол юзага келди. Бунинг устига айрим экинлар масалан, картошка турли сабабларга кўра яхши ҳосил бермайдиган, зарар кўриладиган тармоқ бўлиб қолди. Бу ҳолатни ҳисобга олмаслик мумкин эмасди. Шунинг учун ҳам аста-секин пахтакор районларида сабзавотни хусусан, картошкани кўпроқ етиштиришга ўтилиб, тўғри иш қилинмоқда, деб ўйлаймиз. Бундан 5—6 йил илгари вилоятда экиладиган сабзавотнинг умумий майдонига нисбатан оладиган бўлсак, пахтакор районларида экиладиган сабзавот 25—30 процентни ташкил этарди. Эндиликда эса бу кўрсаткич 60 фоизни, картошка бўйича эса 70 фоизни ташкил этмоқда.

ДАЛАЛАРДА КЎКЛАМ НАФАСИ

Кўриниб турибдики, аста-секин якказироатчиликка барҳам берилмоқда. Вилоятимиздаги умумий майдон нисбатида озиқ-овқат, чорва озуқаси экинлари, мева-чева берадиган боғлар тенг ўрин олмоқда.

Боғ-роғларни кенгайтириш, ҳосилдорлигини оширишга қаратилган тадбирлар изчил давом эттирилаётир.

Шуни мамнуният билан таъкидлаш керакки, мевали дарахтларни буташ ва шакл бериш ўтган йилдагига қараганда анча жадал бормоқда. Ҳисоб-китобларга қараганда ҳозиргача ўтган йилдагига нисбатан 6 минг гектардан ортиқ боғ-роғларда дарахтларга шакл бериб бўлинди.

Янги мевали дарахт кўчатлари экишга бошланган ва бу иш кундан кун кучайтирилмоқда. Ҳозиргача 200 гектардан ортиқ майдонга кўчат экилди. Агарда эски, ҳосилдан қолган мевали дарахт, ток кўчатларини олиб ташлаб, ўрнига ўрин экиладиганини ҳам ҳисобга оладиган бўлсак, бу йил ҳаммаси бўлиб икки минг саккиз юз гектар боғ-роғлар ташкил этилади. Олма ва бошқа баъзи мевали дарахт кўчатлари етишмай қолиши маълум бўлганди. Мутасаддилар ва мутахассислар жумҳуриятдаги бошқа вилоятлар билан келишиб, бунинг ҳам эпини қилишга киришдилар.

Қиш даврида сабзавотчилик, боғдорчилик ва мевачилик билан шуғулланадиган етук ходимлар ўқуви ташкил этилиб, илғор тажрибалар ўрганилиб, улар қишлоқ хўжалиги янгиликларидан хабардор қилинган эдилар. Бунинг фойдаси катта бўляпти. Аксарият хўжаликларда, ноҳияларда сабзавот, мева-чева етиштиришни кўпайтириш билан боғлиқ дала ишлари анча барвақт ва соз ўтказилмоқда. Деҳқонлар аҳолига эртаги ҳамда сифатли сабзавот, мева-чева етказиб беришдек бурчларига садоқат билан муносабатда бўлмоқдалар.

Дарҳақиқат, ҳар бир деҳқон, дала меҳнаткаши, боғбон ва соҳибкор, ўз кучини жамлаб, тажрибасини, маҳоратини аямай меҳнат қиладиган дамлар бошланди. Уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, ёрдам бериш, ҳам маънавий ҳам моддий рағбатлантириш раҳбарларнинг бурчидир. Шундай қилсаккина экинни вақтида экиб, ҳосилни вақтида йиғиштириб олишга кўмаклашган, демакки, озиқ-овқат таъминоти соҳасидаги танг аҳволдан қутулишга ёрдам берган бўламиз.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ БЎЛИМИ.

МУТАХАССИС МУЛОҲАЗАСИ

ЗАРПЕЧАКНИ ЙЎҚОТИНГ

ҲАР ХИЛ касалликларга ва ёввойи ўтларга қарши курашни ўз вақтида ташкил этиш ва унинг самарадорлигига эришиш юқори ҳосил олишнинг гаровидир. Зарпечак (сариқ чирмовуқ) ёввойи ўтларнинг энг хавфлиси бўлиб, тез кўпайиб ва катта майдонларни эгаллаб олиш хусусиятига эга. Агар унга қарши ўз вақтида тадбир қўлланилмаса қишлоқ хўжалигига катта талафот етказиши мумкин.

1990 йилда мевали дарахт зарпечаги вилоятимиз бўйича 200 гектар майдондаги узумзорга ва 2000 мевали дарахтга зарар етказди. У вилоятимизнинг Паркент, Оҳангарон, Бекобод, Пискент, Янгийўл, Оржоникидзе, Ғалаба, Ўрта Чирчиқ ноҳияларида кўп учрайди.

Зарпечакнинг илдизи ва барги бўлмайди. Дарахт танасига ёпишиб олиб уни сўради, «беор»лик билан кун кечиради. Зарпечак юққан ҳар қандай ўсимлик кучсизланади. Ўсишдан қолади ва қурийди.

Мевали дарахт 3—5 йилда ҳосилга киради. Зарпечак эса уни бир йилда яроқсиз ҳолатга келтиради. Зарпечак зарарлаган мева кўримсиз, мазасиз ҳамда ушоқ бўлади. Ундан қутилиш учун нима қилиш керак? Февраль, баҳор арафасида зарпечак қишлаётган мевали дарахт остига плёнка ёзиб қўйиш ва йиғилган зарпечак доначаларига ўт қўйиб, ёқиб юбориш керак.

Зарпечак аввало ёввойи ўтларда кўпаяди, сўнг мевали дарахт ва узум токларининг таналарига ўтади. Март ойларидан бошлаб боғларда ёввойи ўтларнинг ўсишига ва кўпайишига йўл қўймаслик даркор. Мевали дарахт кушандасига қарши курашнинг химиявий ва биологик усули ҳали ишлаб чиқилмаган.

Е. МИНИНА,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги ходими.

ИЖАРА ПУДРАТИ — АМАЛДА

ҚОЛОҚ ЭДИ, ФОЙДА БЕРАДИГАН БЎЛДИ

ШИФЕР заводи кейинги йилларда анча оқсаб қолган эди. 1978 йилдан бери наинки ишлаб чиқариш, балки давлатга маҳсулот етказиб бериш режалари ҳам мутлақо бажарилмас эди. Мана икки йилдирки, корхона қолоқликдан батамом қутулди. Эндиликда рентабелли бўлиб қолди. Фақат ўтган йилнинг ўзида 195 миллион ўрнига 225 миллион дона шифер ишлаб чиқарилди. Корхонанинг бир йиллик даромади 2 миллион 700 минг сўмдан ортиб кетди. Унинг 240 минг сўмдан кўпроғи соф фойдани ташкил этади.

Корхонага борганимда атиги икки йил ичида эришилган бу ютуқларнинг «сир»ини билишга ҳаракат қилдим. Тўғри, касбим тақозоси билан илгари ҳам заводда тез-тез бўлиб турардим. У пайтлари корхонада тамомила бошқа манзара ҳукм сурарди: қайси цехга кирманг, одамларнинг кўпинча бекор турганининг устидан чиқардингиз, юк ташувчилар эса қиладиган ишлари йўқлигидан уззу-кун домино ўйнашарди. Одамлар аста-секин бўшаб кета бошлаган эди. Кетмай ҳам нима қилишсин: оладиган ойлиги 100—105 сўмдан ошмаса, унинг устига ишчининг маиший турмуши, кундалик ҳаёти, оиласи, бола-чақаси тўғрисида биров қайғурмаса, бундай жойда ким, нимага ишлайди?! Ёнларидаги цемент заводи, пластмасса комбинати, «Сантехлит» заводларида эса аҳвол мутлақо бошқача эди.

Қисқа муддат ичида шифер ишлаб чиқарилишида, жамоа ҳаётида бўлган ижобий ўзгаришларни янги раҳбар номи билан боғлашади. Бунинг учун эса тўла асос бор экан. Ёши элликларни қоралаган, чеҳраси очиқ Урайимқул Ирисқулов мана икки йилдирки, шу ерда директор бўлиб ишлаяпти. Биз салом-аликдан сўнг заводда эришилган ютуқлар, унинг сирлари ҳақида гаплашмоқчи бўлдик. Аммо мақсадимни англаган директор мени цехларга — одамлар орасига бошлади. Мен аксар вақтларда иш пайтларида цех оралаган директорларни кўп кўрганман. Бундай пайтда, ишчилар раҳбардан сал узоқроқ юришга, иложи бўлса унинг кўзига кўринмасликка уринишади. Аммо шиферчилар бундай қилмадилар. Биринчи цехга кирарканмиз, дарҳол унинг келиши одамларнинг юзига қувонч улашгандек бўлди. Ҳар ҳолда менга шундай туюлди.

— Урайимжон ака, қандимиз қолмади-ку? — деди бир ёш ишчи қиз директор билан салом-алик қилгандан сўнг.

— Директор ака, кечаги ваъда бажарилди, суюнчини чўзаверинг, бир сменада 13 минг дона чиқардик, бунақасини ҳали завод тарихи кўрмаган, — деди ишчи йигит.

Директор улар ва бошқа ишчиларнинг гап-сўзлари, илтимосларини диққат билан, очиқ чеҳра билан тинглар, улар ўртасидаги муомала худди ака-укалар, ота-болалар ўртасидаги муомалага ўхшаш самимий эди.

— Шакар бугун ишдан кейин бўлади, қанд сал камроқ экан, тушундингми, пучуқ, сенга эса — директор бояги йигитга юзланди. — ажойиб бир нарса олиб қўйишган, мана талони, уйга бориб келинни бир қувонтирасан, дазмол...

У. Ирисқулов заводга келиб, аҳвол билан атрофлича танишгач, аввало жамоа билан фикрлашиб олишни лозим топди. Ветеран ишчилар Б. Тўрақулов, Х. Юнусов, Ф. Эржоновлар билан юракдан гаплашди. С. Волков, А. Колесник, В. Смирнов сингари машинистларнинг дардларини қулоқ солиб тинглади ва охир-оқибатда ўзининг хулосаларини жамоага таклиф қилди: заводни ижара асосида ишлашга ўтказиш керак.

У пайтларда шифер ишлаб чиқариш машиналари яхши ишлатилмас, қўл кучига кўпроқ эътибор берилар, натижада бир дона шифернинг таннархи 30—35 тийинга тушарди. Олинган даромад кўпроқ машинистларга тўланиб, ёрдамчи ишчиларга жуда кам миқдорда қоларди. Директор заводга янги дастгоҳлар ўрнатмади, цехларни реконструкция қилгани йўқ, ёрдамчи ишчи кучлари жалб қилинмади, хом ашёни кўпайтириш чораларини кўрмади.

Мутахассис сифатида одамларнинг фикрини ўрганиб, бирлашма раҳбарлари олдига заводда ишни ижара усули билан бошқаришга рухсат сўради. Ўз фикрларини раҳбарларга тушунтира олди. Рухсат олгач, яна бир карра ҳар бир цех, смена, участка жамоалари билан алоҳида-алоҳида суҳбатлашиб чиқди.

Ниҳоят ижара усулига ишлашга ўтилди. Бир дона шифер ишлаб чиқариш харажати 5 тийинга арзонлаштирилди. Мана шу беш тийин хом ашё туширувчилардан тортиб то тайёр шиферни вагонга ортувчиларгача ўртада ҳар кимнинг қўшган улушига қараб тақсимланадиган бўлди. Энди одамлар ўз меҳнатлари самарасини кўра бошлашди. Аста-секин ишчиларнинг ойлик маошлари орта бошлади. Ҳозир заводда машинистларнинг ўртача ойлик маошлари 800—1000 сўмни ташкил этади. Энг оддий лаборантники эса 400 сўмдан кам эмас. Барча ишчилар аттестациядан ўтказилиб, уларга 4—6 разрядлар бўйича ҳақ тўлаш жорий этилди.

— Ютуқларимизнинг сири шу, — дейди Урайимжон ака. — Ҳамма нарсани одамларнинг ўзлари ҳал қилди. Улар эса етти миллатнинг вакиллари бўлган 480 кишини ташкил этади.

Мен Урайимжон ака билан суҳбатда шу нарсага амин бўлдимки, у ишчиларнинг турмуши, кундалик ҳаёти билан ҳам жуда синчковлик билан шуғулланаркан. Шу йил кузда қўшни совхозларнинг раҳбарлари билан маслаҳатлашиб, ишчилар учун заводнинг ўзида 25 тонна пиёз, 20 тонна сабзи, 10 тонна олма, 60 тонна картошка ва бошқа маҳсулотларни арзон нарх билан соттирди.

Корхонада мураббийлик ҳаракати кенг ривож топиб, бораяпти. Тажрибали машинистлар Г. Вяткин, А. Сугоняка, А. Жогелевларга ёш миллий кадрлар бириктириб қўйилган. Ўша устозларнинг сабоқларини олган У. Марасулов, Т. Сахаров, М. Юсупов, А. Ғойибназаров ва бошқалар бугун етук шифер ишлаб чиқарувчи машинистлар ҳисобланишади.

Заводда амалга оширилган яна бир ибратли иш — ишчи хотин-қизлар тунги сменада меҳнат қилишдан батамом озод қилинди. Айни пайтда баъзи цехларда ишни 7,5 соатлик иш кунига ўтказиш туфайли корхонада тўртинчи — тунги сменада ишлашга хотима берилди. Кўрилаётган соф даромад ҳисобига ишчиларнинг меҳнат таътиллари 18 иш кунидан 28 иш кунига узайтирилди.

— Бу тадбирлар ишчиларни ҳам жуда хурсанд қилди, — дейди директор. — Цехларимизнинг аксарияти 37 миллион шартли дона шифер ишлаб чиқаришга мўлжалланган. Аммо уларда ҳозир йилига 50 миллионтадан шифер тайёрланаяпти.

Хуллас, завод қолоқлик ботқоғидан батамом чиқди. Урайимқул Ирисқулов Оҳангарон шаҳар Советининг депутати. Олти муқобил номзоднинг ичида бир сайловдаёқ ғолиб чиққан. Бу унга билдирилган катта ишонч эди.

— Ҳозирги бошбошдоқлик даврида Урайимжон акага ўхшаган раҳбар керак, — деди кекса ишчи А. Писарев. — Директоримиз тилла одам экан. Шу келди-ю, қозонимиз гўшт, чўмичимиз ёғ кўрди, умридан барака топсин.

Мўмин ҚАЮМОВ,
жамоатчи мухбир.

АКС САДО

«СЕН КУЙМАСАНГ, МЕН КУЙМАСАМ...»

«Бир жиноят иккинчисига йўл очади».

Халқ мақоли.

«Тошкент ҳақиқати» рўзномасининг шу йил 19 февраль сонини қўлга олиб, юқоридаги сарлавҳа остида чоп этилган мақолани ўқир эканман, ушбу мақола муаллифи кишиларни одамийликка, ўзаро ҳурматни йўқотмасликка, авлодларимизни соф виждон билан яшашга чақирганлигини билиб, қувондим.

«Виждон биз эга бўлган ҳамма китоблар ичидаги энг доно китобдир, унга тез-тез нигоҳ ташлаб турмоқ керак» — деган машойихлар. Ана шу виждон билан яшаганимиздагина тинчлик, ҳотиржамлик бизга ёр бўлиб, ишимизда унум бўлади.

Мақола муаллифи Д. Саидов: «энг даҳшатлиси, ачинарлиси шуки, икки-уч жиноятчи олдида 20—30 чоғли одам бирлаша олмай қоладилар», — деб ёзади.

Чумоли бирлашса иттифоқ бўлиб,
Арслон терисин олажак шилиб, —

деган эди Саъдий Шерозий.

Ҳа, бизга иттифоқлилик керак. Ана шу бирлигимиз йўқлигидан жиноятлар ва жиноятчилар сони кундан-кунга ортиб, кўпчиликнинг тинчлиги бузилмоқда. Демак, биз ўзимизни ўзимиз алдаяпмиз. Бундай дейишимнинг сабаби бор: масалан, ёшгина йигит жамоат транспортларида, бозорда бировнинг киссасига тушаётган бўлса, одамлар бу киссовурга танбеҳ бериш ўрнига тескари қараб, унга шароит яратиб беришади. Бу ҳам етмагандек, ҳозир писта чақиб, транспорт ёки бекатларни ифлослантираётган ёшларга танбеҳ бериб бўлмайди. Улардан дилни оғритадиган сўзларни эшитишимиз тайин.

Қайсидир рўзномада ўқигандим: ленинградлик Лена исмли қиз жуда ёшлигидан балерина бўлишни орзу қиларди. У қаергадир кетаётганида бир йигит унинг йўлини тўсади ва шилқимлик қилади. Куппа-кундузи бўлаётган ушбу ҳодисани бекатдаги кишилар томошабин сифатида кузатиб туришаверади. Шунда одамларнинг бунчалик лоқайдлигидан аччиқланган Лена шиддат билан ҳаракат қилиб, безори қўлидан чиқиб кетади. Кўчанинг ўртасига етганда, тезлик билан келаётган трамвайга урилиб, бир оёғидан жудо бўлади...

Қани энди барчамиз мустаҳкам иродалик бўлсагу, елкамиздаги лоқайдлик юкини улоқтириб ташласак.

«Сен куймасанг, мен куймасам...» мақоласи охирида: «Бир жиноят тури билан икки-уч бор қамалган жиноятчилар суратини матбуот, оммавий жаҳон орқали халққа кўрсатиш керак», дейилган. Шахсан мен мақола муаллифининг бу фикрига қўшилган ҳолда шуни айтмоқчиманки, бу ишни тезроқ бошлаш керак. Шундай қилинса эҳтимол, пешонасига бир умр безорилик тамғаси босилганини ҳис этиб, жамиятимиздаги ҳалол кишилар ундан юз ўгирганларини, уни виждонлилар қаторидан чиқариб ташлаганларини фаҳмлаб, тўғри йўлга қайтса ажабмас.

Маҳкам ҲАКИМОВ,
меҳнат фахрийси.

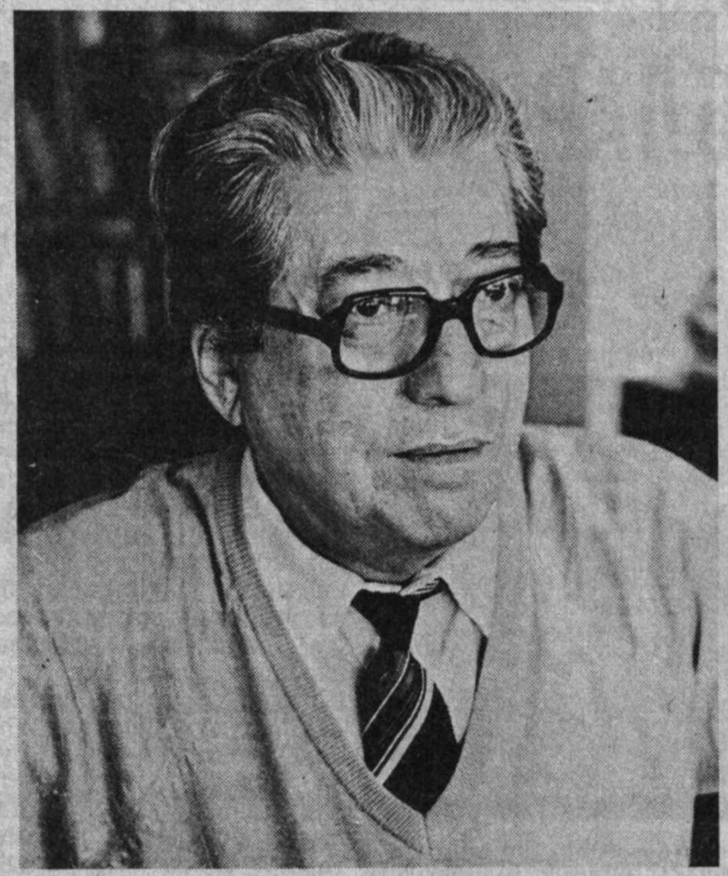

ЁЗУВЧИ ИЖОДХОНАСИДА

КЎҲНА ТАРИХ ЧОРЛАЯПТИ

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ЁЗУВЧИСИ МИРМУҲСИН БИЛАН СУҲБАТ

— Рўзнома саҳифаларида адабиёт ва санъат арбоблари билан суҳбатлар босилиб туришидан хабарингиз бор. Сизга ҳам мурожаат этиб, 70 ёшга киришингиз арафасида бир-икки саволимизга жавоб беришингизни илтимос қилардим. Ёзувчиликка кириб келишингиз ва умуман босиб ўтган йўлингиз ҳақида гапириб берсангиз.

— Бу ишни биров кеч, биров эрта бошлайди, камина жуда эрта «адабиётга шайдо» бўлганлардан. 1935—1936 йилларда шеърларим пионер рўзномасида босилиб, жумҳуриятдаги таниқли ёзувчиларнинг айрим асарларини ҳавас билан ўқиб чиқардим, китоб йиғардим. Сақичмон ва Ўзган маҳаллаларига келиб турадиган шоир Тавалло, бундан ташқари, тоғамнинг шоир Чўлпон билан яқин ошна бўлгани (ўз ўғли номини ҳам Чўлпон қўйган, у СССР Рассомлар уюшмаси аъзоси), маҳалламиздаги шоир Жиғой, Юнус Латиф, Талас, Солиҳқори Муталлибов, кейинчалик Ойдин опа билан яқинлигимиз, кулоллар ва мўйнадўзлар хонадонида қиш ойларида тарабуҳдан кейин тўпланишиб жангномалар ўқилиши — «Рустами достон», «Барзуи деҳқон», «Аҳмад Замчи», «Чориёр», «Алиф Лайло ва Лайло»ларни кичиклигимдан ухламай, танча четида ўтириб тинглаганим юракка учқун туширган. Сақичмон — Пичоқчилик, Чорсу — Бедабозор, Шайхонтоҳур, Кўкча, Себзору Кадват — Хасти Имом, Чақар—Бешёғоч, Оқмачит... маҳаллалари шаҳарнинг энг обод ва гавжум ерлари ҳисобланиб, гузарлари ғоятда файзли бўларди. Баъзан кўзни юмиб ўша даврларни эслайман, бузилиб-йўқ бўлиб кетган миноралару гумбазларни, айниқса, Эски Жувадаги Қодирийлар, Камию Сидқий-Хондайлиқий, Хислат эшонлар таҳсил кўрган гўзал Бегларбеги мадрасаси кўз олдимга келади...

1935 йили Бегларбеги мадрасаси рўпарасидаги китоб дўконидан «Меҳрим»ни сотиб олганим, шу йили Тошкент тиббиёт олийгоҳи касалхонасида хаста ётган Чўлпонни адабиёт ўқитувчимиз Самад Аҳмадий бошчилигида бориб кўриб келганимиз, 1937 йили зобитлар боғи рўпарасида Ёзувчилар уюшмаси ҳовлисида Абдулла Қодирийни кўрганим, у зот билан лаҳзалик омонлашганим ҳамон ёдимда (Ёзувчилар уюшмасига шеър олиб бориб, Ойдин опадан маслаҳат олардим). Шу йили Ёзувчилар уюшмасида Отажон Ҳошим раислигида «Евгений Онегин» таржимаси муҳокама қилинганида залнинг охирроғида камина ҳам ўтиргандим, Усмон Носир «Татьянанинг Онегинга хати»ни ўз таржимасида ўқиб берган эди. Афсус, шу равон таржима йўқолган.

Кўриб турибсизки, каминанинг ҳам кўрган-кечирганлари анча-мунча. Омонлик бўлса «етмиш ёшга етиб, саксондан сакраб ўтсак...» эсдалик ёзиш даври ҳам келиб қолар...

Юрак қаримайди! Ҳазрат Навоий: «соқол оқи ўлимга пешравдур, тириклик ҳилқати узра қировдир», деганларидек жисмимиз қариган бўлса ҳам юрак навқирон— етмиш йилдан бери тинмай болғасини уриб келмоқда. Унинг марду олижаноблиги туфайли шу кунларга етдик, қўлимиздан келганча азиз халқимизга хизмат қилаяпмиз.

— Ҳозир қайси асар устида ишлаяпсиз ва келгуси режаларингиз қандай?

— Олти-етти йил аввал бошлаган «Илон ўчи» романимни тугатдим. Унда ҳалоллик ва риёкорлик ҳамма вақт қаттиқ тўқнашувда бўлиши кўрсатилади. Тарихан ғоят қадимий адабиётимизда бу кураш асосий мазмунни кашф этиб, жуда кўп насрий асарлар яратилган. Романда мансабдор ўзбек оиласининг қизи — эрка Нигора қисмати, унинг фожиавий муҳаббати баён этилади, ҳалоллик билан риёкорлик олишуви оташида тобланади. Ривоятларга кўра илон ўлдирилган жуфти учун қаттиқ ўч олади, дейдилар, нопок кимсалар ҳам қаттиқ ўч оладилар. Қисқаси, ҳаётимизда ҳали узоқ йиллар собит турадиган ҳасадгўйликка қарши тиғ кўтарилади.

Асарда одоб ва аҳлоқ ҳақида ҳам гап кетади. Одоб— кишининг заковатидан дарак. Одобсизлик, нописандлик, димоғдорлик, ўзини бошқалардан юқори тутиш каби иллатлар фақат баъзи ёшларга хос эмас, биз кўп вақт шундай деб келдик. Бу — хато. Катта ёшдагилар, мансаб эгалари ҳам бундай иллатдан холи эмас, биз кўп вақт одоб ҳақида гап кетса ёшларни муштлаймиз. Тўғри, катталарга аввал салом бериш, қариялар ҳолидан хабар олиш, гўдакларга меҳрибон бўлиш керак. Баъзида ёши катталарнинг такаббурлиги, калондимоғлиги кишини ўртайди. Қари нодонга ким ақл ўргатади, дейди халқ. Муфтий , ҳазратлари, тиббиёт арбоблари ойнаи жаҳон орқали бир неча бор панду-насиҳат қилишди. Бу жуда тўғри бўлди. Аммо катта шаҳарларимиз — байналмилал шаҳарлардир. Турли миллат вакиллари ёнма-ён яшаяпмиз, лекин бирон маротаба православ дини епископи ёки рус миллатига мансуб академиклар одоб, ёшларнинг катталарга салом бериши ҳақида ойнаи жаҳонда ва матбуотда куйиниб гапирганлари йўқ. «Инжил»дан мисол келтириш мумкин эди-ку! Ёшлар катталарга транспортда, жамоа тўпланадиган жойларда, кўчаларда бир-бирига салом бермай хўмрайиб ўтиб кетиш ҳоллари кўп учрамоқда. Бир кичик дарз катта кемани ғарқ этишга қодир. Уларга саломингни еб қўйдингми, дейдиган одам йўқ!..

Кейинги ижодий ишим яна тарихий асар ёзишдир. Халқимизнинг кўҳна тарихи мени чорлаяпти.

— Муштарийларга истакларингиз?

— «Тошкент ҳақиқати» каминага мурожаат этибди, бундан рўзнома жамоасига жуда ҳам миннатдорчилигимни изҳор қиламан. Киши ўз руҳи-кайфияти билан ҳамма вақт бир хил турмайди... Севикли «Тошкент ҳақиқати» рўзномамизнинг барча муштарийларига ҳам сиҳат-саломатлик, бола-чақаларига бахту рўшнолик тилайман.

Суҳбатдош Дилмурод САИДОВ.

МИРМУҲСИН.

СУМАЛАК

(«ИЛОН ЎЧИ» РОМАНИДАН ПАРЧА)

САВР ойида Ўзбекистоннинг ҳамма ерларида сумалак пишириш қадимий одат. Тошкенту Самарқандда, Фарғона водийси, Хоразм воҳаси, айниқса, Сурхон, Қашқадарё далаларида сумалагу Наврўзни халқ ғоятда кенг нишонлайди.

Урушдан илгари бир сабаб билан Тошкентга кўчиб келиб, ичкари, кўҳна маҳаллалардан бири бўлган Сақичмонда ватан қурган — ҳовли-жойлик бўлган Лазокатхон хонадонида сумалак пишириш ҳар йили одат тусига кирган, шу кун бир тўйга айланиб кетарди. Шу сумалакка Маҳбубахон ҳам таклиф этилиб, чоршанба — муродбахш куни у қизи билан бирга кечга яқин Сақичмон томон йўл олди. Кимсан Зулфиқоровнинг хотини сифатида Лазокатхоннинг бир яқини кексагина хотин атайи Маҳбубахонларникига келиб, она-болани олиб кетди. Йўлда қўқонлик аёл тоза сумалакнинг таърифини қилди.

— Ёшлигимизда Тошкентда ҳам сумалак кўп пишириларди, — деди йўлда Маҳбубахон, — нимагадир ҳозирги вақтда камайиб кетди. Адалари айтадилар, бултур шу сумалак сабабли кимгадир гап тегибди. Катта идорада ишлайдиган бир киши уйида айвон устунига исириқ боғлаб қўйган экан, кимдир ёзиб юборибди... бечорани партиядан ўчиришга озгина қолибди. Мен ҳам кетяпману бирон ғаламис юқорига ёзиб юборса бунинг адасига гап тегмасмикан? Эҳтиёт бўлиш керак. Бизларни Зулфиқоров оиласидан деб айтманг, айланиб кетай, ишқилиб тинчгина сумалакхўрлик қилиб келайлик.

— Қўрқманг, ўргулай, бу диний таомил эмас. Биз томонларда бемалол қилишади. Обком ҳам келадику! Илгари Андижондан Тешабой Мирзаев, ҳозирги кунда Турсуной Каримовалар келган... Айланиб кетай, қўрқманг!

— Сумалакни меъда касалига даво дейишади. Шу ростми?

— Ҳамма дардга даво, бунинг қадрига етмаганлар янглишади.

— Амалдорларнинг ҳам сумалак егиси келади, қандоқ қилсинлар, ҳукумат йўл бермайди, тўғри келиб қолса, бечоралар яширинча ейдилар.

— Ароқ қуриб кеткурни очиқ ичишади, сумалакни яширинча ейишади. Тавба! Ҳеч нарсага тушунмайсан, эгачижон!

— Фойдали нарсани едирмасликларига сабаб нима экан? Илгари бир кинода кўрган эдим. «Раҳмоновлар синглиси» деганмиди, котлет еб, борщ ичганларни партияга олишади. Ҳамма ишларимизга мункир кишилар қоронғи уй ичида чироқ ёқиб ўтириб, қўл билан палов ош ейишади... Палов ҳам аксилинқилобий овқатми? Ўттиз еттинчи йилда ҳадеб палов ош ейдиганларни олиб кетишган экан. Сен —миллатчисан, нега бошқа овқатлардан емайсан, нега колбаса еган, нега чўчқа боққанларни масхара қилдинг, дейишган экан. Ҳадеб, котлет, колбаса еб, кисель ичган Сайфуллаев деган ўқитувчига асло тегишмаган экан. Унинг хотини ҳам чўчқа гўштини бемалол еркан...

—Ишонаман, эгачи. Қўқонда бир табибни қамаб юборишди. Уйидан бир арава китобу дори-дармонлар чиқибди... Худони билмайдилар, ноинсофлар.

— Кўплар худони унутди.

— Ойи, худо борми ўзи? — Нигора аввал онасига, кейин қўқонлик Лазокатхоннинг дугонасига қаради.

— Худога ишонган одам учун худо бор, худога ишонмаган бетовфиқ учун худо йўқ!

Нигора бош ирғаб, тушундим ишорасини қилди. Машина ҳайдаб кетаётган шофёр йигит орқасига қайрилиб, асли қўқонлик хотинга бир қараб қўйди. Чамаси бу гап унга ёқди.

— Адалари сумалакни ўрганиб кел, вақти келиб уйимизда қиламиз, дедилар. Лазокатхон менга ҳам ўргатармиканлар? Ҳой, Нигора, сен ёзиб олгин. Эсимиздан чиқиб қолмасин. Аданглар тайинладилар. Сумалак жуда ҳам фойдали эмиш.

— Хўп, — деди шофёр ёнида ўтирган Нигора.

Маҳбубахон ва, қолаверса, Жамшидбекдек кишининг сумалакка қизиқаётгани қўқонлик аёлни ҳаяжонлантирди. У бу мўмиёдек бебаҳо неъматни эринмай тасвирлай кетди:

— Сумалак — аввало таом, мўмиёдек шифобахш. Наврўзи олам дастурхонининг «шоҳ» неъмати, уни тайёрлашнинг ўзига хослиги бор. Сумалак пишириш жараёни — ярим тўй, кўклам шодлиги, ўйин-кулги ва санъатдир!..

Сумалак пишириш жараёни, яъни қозонга олов ёқишдан то дам бергунга қадар бўлган муддат мобайнидаги иш камида ўн-ўн икки соат давом этади. Бу ҳол, айниқса, қишлоқларда, шомдан то тонггача бўлган вақтда бажарилади. Сумалакнинг меҳнати қанчалик оғир бўлмасин, у ниҳоятда озодаликни талаб қилади. Масалан, ерга ўрнатилган қозон атрофига буғдойнинг қуйқа-қолдиқлари худди сувалгандек қилиб ёйиб чиқилади. Бунинг боиси: сумалак пиширилаётганда қаттиқ қайнаши туфайли у сачрайди, юқоридаги иҳота эса лой-тупроқнинг қозонга тушишидан сақлайди. Чунки лой-тупроқ қўшилса сумалак аччиқ бўлади. Сумалак сузиб олингач, қозон атрофидаги ана шу қуйқа-қолдиқлар йиғиб олинади-да, молларга берилади...

Машина Сақичмон маҳалласига киришда, катта кўчада одамлар оломони устида банорас паранжи ёпилган тобут келаётганига кўзи тушган ҳайдовчи йигит дарҳол машинасини йўл четида тўхтатиб, машинадан чиқди-да, яна эшикни ёпди. У югурганча тобут томонга борди, одамларни ёриб, туртиниб, тобутга яқин келди. Анча жойгача навбат кутиб, юриб борди. Кейин тобут ёғочини елкасига олиб, анча жойгача кўтариб борди. Бошқалар сурилиб келиб, ҳайдовчи йигит елкаси ўрнига елка теккач, у сирғалиб оломон ичидан чеккага чиқди. «Жойингиз жаннатдан бўлсин...» деб пичирлаб дуо ўқиб, тик турганча юзига фотиҳа тортди. Шундан сўнг анча орқада, йўл четида қолиб кетган машинаси томон чопиб келди. Ўн беш минутдан мўлроқ тоқати тоқ бўлиб кутиб ўтирган хотинлар қолиб, Нигора гап ташлади:

— Ким ўлибди? — сўради ҳайдовчи йигитдан Нигора тажанг бўлиб.

— Билмайман... Кекса аёл киши вафот этганга ўхшайди.

— Танимайсизми?

— Йўқ.

— Танимаган одамга ҳам борадими?

— Ҳа

— Қизиқ.

— Таниш-танимаслигимнинг аҳамияти йўқ, тобутни кўтариш фарз! Тўйга бориш ихтиёрий, аммо юртдоши тобутини кўтариш фарз! Адамлар шундай деганлар,— ҳайдовчи йигит ўнг томонига, Нигорага бир қараб қўйди-да, машинани гуриллатиб ҳайдаб кетди...

ДЎСТЛАР ЁДИ

АФҒОН урушида Бўстонлиқ ноҳиясининг Қўшқўрғон қишлоғидан 40 дан зиёд йигитлар қатнашган эди. Ҳозирги кунда булардан 34 нафари шу ерда истиқомат қилади. Икки киши қайтмаган. 24 собиқ аскарга Президентимизнинг махсус қарорига асосан уй-жой берилди, бир киши енгил машиналик бўлди.

Совет чекланган қўшинларининг Афғонистон ҳудудидан олиб чиқиб кетилганлигига икки йил тўлиши муносабати билан қишлоқ шўроси клубида собиқ байналмилалчи-жангчиларнинг ана шу санага бағишланган хотира кечаси ўтказилди. Йиғилганлар афғон урушида ҳалок бўлган дўстларини ёдга олдилар. Кечага «Ленинград» жамоа хўжалиги аъзолари, ноҳия ҳарбий комиссарлиги вакиллари ташриф буюришди. Йиғилганларни 30-, 31-ўрта мактабларнинг ўқитувчилари, жамоа хўжалиги раиси, маҳалла оқсоқоллари табрикладилар.

Кечага клуб қошидаги «Ниҳола» ва «Юлдуз» қозоқ ансамбллари куй ва қўшиқлари билан файз киритдилар.

Ҳ. ЮНУСОВ.

ТУТҚУН АСКАРЛАР ҲАМ ЭСЛАНДИ

«Спектр» ижодий ишлаб чиқариш бирлашмасининг Афғонистон тупроғидан совет қўшинлари қайтганликларига икки йил тўлиши муносабати билан қатор тадбирлар уюштирганликлари ҳақида хабар қилган эдик.

Яқинда авиасозлар маданият саройида ўтказилган учрашув ана шундай тадбирлардан бири бўлди. Собиқ жангчилар Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонларининг диний бошқармаси, республика Қизил ярим ой жамияти, ҳалок бўлган байналмилал жангчилар оналари томонидан тузилган «Бурч» қўмитаси вакиллари билан учрашдилар.

Кўпчилик саволлар асирликда тутиб турилган совет аскарларини қутқариш борасида қандай ишлар бажарилаётганлигига тааллуқли эди.

Диний бошқарма вакили Лутфулла қори Носиров ўтган йилнинг сентябрь ойида ва яқинда муфти Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф икки бор Покистонда бўлганликларини, мужоҳидлар раҳбарлари билан музокаралар олиб борганликларини, асирдан озод қилишда қўлдан келадиган кўплаб ишлар қилаётганларини гапирди. Республика Қизил ярим ой жамияти раиси ўринбосари З. Муродов, «Бурч» қўмитаси раиси Л. Олейниковалар ҳам тутқунларни озод қилиш борасида кўраётган тадбирлари ҳақида тўхталиб ўтдилар.

Булардан ташқари собиқ жангчилар ўз муаммолари ҳақида мулоҳазалар юритдилар. Турли саволларга, жумладан, Ўзбекистон байналмилалчи-жангчилар ва заҳирадаги аскарлар уюшмаси раиси В. Мельничук жавоб берди.

Учрашув сўнгида қўшиқлар ижро этилди, шеърлар ўқилди.

С. АЛИМОВ.

БЕТАКРОР ЛАҲЗАЛАР

Шу кунларда СССР Халқлари дўстлиги музейида Ўзбекистоннинг турли минтақалари — Тошкент, Самарқанд, Бухоро сингари йирик шаҳарларида яшаб, ижод қилаётган рассомларнинг 60 дан зиёд янги асарлари намойиш қилинмоқда.

Б. Саломовнинг «Баҳор» туркум картиналари томошабинларда қизиқиш уйғотмоқда. Мўйқалам устаси баҳор фаслида табиатнинг уйғониши, қир-адирлар қўй-қўзиларга тўлиши, дарахтлар куртакларининг бўртиб япроққа айланиши, узоқ ўлкалардан қушларнинг учиб келиши, боғ-роғларда иш қизғинлиги ранго-ранг бўёқларда тасвирланган бўлса, Н. Шиннинг «Куз» туркум асарларида бу манзаранинг акси тасвирланган. Кўргазмага қўйилган санъат намуналаридан томошабин баҳордан бошланган қишлоқ турмуш ташвишлари кузга бориб ниҳоясига етишидан ташқари, оралиқ мавсумда инсон эришган муваффақиятларигача қишлоқ манзарасининг бетакрор дамлари қаламга олинганини илғайди.

Бундан ташқари, К. Нуриддиновнинг «Қўшиқ», «Ўзбеклар» фильмига чизилган эскизлари, Р. Гоглоеванинг «Ёлғизлик», М. Есиннинг «Сўнгги карвон», П. Мордвинцевнинг «Хива дарвозаси олдида» сингари асарлари мавзу ранг-баранглиги, деталларнинг бетакрорлиги, миллийликни акс эттирувчи ёрқин қирралари билан томошабинлар диққатини ўзига тортмоқда.

Т. ИСМАТИЛЛАЕВ.

• СПОРТ •

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА

● Москванинг МАСК усти ёпиқ спорт саройида ўтказилган енгил атлетика бўйича СССР Кубоги мусобақаларида тошкентлик Сергей Усов 60 метрлик масофага тўсиқлар оша югуришда 7,58 секунд натижа кўрсатиб ғолибликни қўлга киритди.

ВЕЛОСПОРТ

● Италияда ўтаётган «Сицилия ҳафталиги» нуфузли профессионал велопойгасининг дастлабки босқичида ҳамюртимиз, тошкентлик Жамолиддин Абдужабборов маррага биринчи бўлиб келди. Кейинги босқичда эса учинчи натижа кўрсатди.

ФУТБОЛ

● БИР неча кун Эрон сафарида бўлган СССР Олимпия терма командаси олдиндан режалаштирилганидек мезбонларнинг миллий терма командаси ва мамлакат чемпионига қарши майдонга тушаолмадилар. Бунга сабаб, совет футболчиларига яқинда зилзила содир бўлган ҳудудларда аҳоли кайфиятини кўтариш учун Эрон биринчилигида қатнашувчи командалар билан ўртоқлик учрашувлари ўтказишлари ҳақидаги таклиф бўлди.

«Насажи» (Гоимш, 1:0), «Шаҳрдари» (Сари, 1:0), «Малеван» (Энзели, 4:0), командаларидан устун келган олимпиячиларимиз — «Эстеклялю» (Решт, 0:2) га ютқазиб қўйдилар.

Терма командамиз сафида пахтакорчи Миржалол Қосимов ҳам майдонга тушди.

БАСКЕТБОЛ

● СССР биринчилигида иштирок этаётган Тошкентнинг «Узстроймеханизация» командаси Ленинграднинг «Спартак» командаси билан бўлган учрашувда яна мағлубиятга (98:105) учради.

ТУЗАТИШ

РЎЗНОМАНИНГ 26 февраль куни эълон қилинган «Ўзбекистон ССРнинг «Ўзбекистон ССРда жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги Қонунни кучга киритиш ҳақида»ги Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қарорининг 2-устун юқоридан 10-сатри қуйидагича ўқилсин: «тўртинчи қисмининг уставни».

Бу хатога қарор матнини тайёрлаш жараёнида йўл қўйилган.

ЭЪЛОНЛАР БУРЧАГИ

Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги
«ХАНДА» ИЖОДИЙ МАРКАЗИ
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

5 МАРТ СОАТ 16.00 ВА 19.00 ДА

ЎЗБЕКИСТОН — ҲИНДИСТОН ДЎСТЛИК ВА СЕВГИ ТАРОНАЛАРИ

РАЖ КАПУР, МУКЕШ, МУҲАММАД РАФИ ва КИШОР КУМАР хотирасига бағишланган

КАТТА КОНЦЕРТ

ПРОГРАММАДА:

«БОМБЕЙ АРТ ГРУППА» Деҳли эстрада ансамбли: МУКЕШ ГУПТА, ДЕЕПАК КУМАР, АЛКА ГАНОҲИ, ДХАНВАНТИ, РОХИТЛЕКХИ, АГАМ ПРАШАД, МАДАНЛАЛ КАНОИЯ.

«ИНДИАН МАДЖИК ГРУППА» ҳинд сеҳргарлик гуруҳи раҳбари, АШОК БХАНДАРИ

«ХАНДА» САТИРА ВА ЮМОР АНСАМБЛИ: ШЕРҚУЗИ ҒОЗИЕВ, МАВЛУДА ТУРДИЕВА, ТУРСУНОЙ САПАЕВА.

КОНЦЕРТДА: ҳинд кинофильмларидан қўшиқ ва рақслар ижро этилади.

Чипталар Халқлар дўстлиги саройи кассасида сотилмоқда.

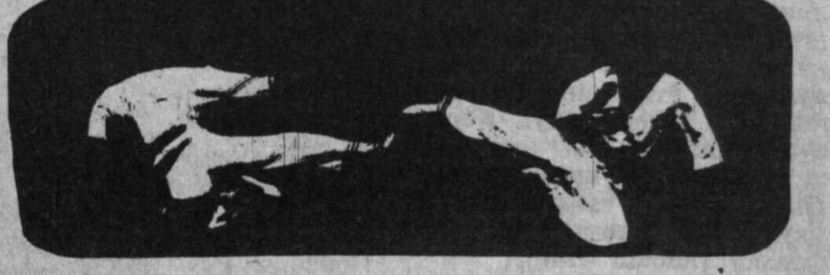

ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА
ФАҚАТ
«ЮБИЛЕЙ» МАРКАЗИЙ СПОРТ САРОЙИДА
1991 ЙИЛ 1—3 МАРТ КУНЛАРИ

«СПОРТ ВА САНЪАТ» ТОМОШАЛАРИ

Ҳозиржавоблик руҳидаги яккама-якка курашлар, нарсаларни синдириш, анъанавий хитой қуроли турлари билан бирга

УШУ, ҚАРАТЭ, ТАЭКВОН-ДО ва қўл жанги бўйича

ХАЛҚАРО СОВЕТ-ХИТОЙ КЎРГАЗМАЛИ ЧИҚИШЛАРИ

Бутуниттифоқ РИГА-88, КИЕВ-89 фестиваллари, Москва Халқаро шарқий якка кураш фестивали-90 анжуманларининг лауреатлари, СССР Чемпионати, Жаҳон Кубоги, СИЭТЛ-90 (АҚШ) эзгу ният ўйинларининг чемпионлари ва совриндорлари қатнашадилар.

«РОБЕСПЬЕР» РОК-ПОП гуруҳи.

Яккахонлар — Марат РОБЕСПЬЕР ва Маша ЖУРАВЛЕВА.

Барча даврлар ва халқларнинг рақслари.

Ж. ИСМОИЛОВнинг бадиий раҳбарлиги остидаги ансамбль акробатик РОК-Н-РОЛЛ, Майкл ЖЕКСОНнинг «ТРИЛЛЕР» кинофильмидаги «даҳшатлар» рақсини, ламбада рақсларини ижро этади.

Конферансье — Москва эстрадасининг артисти, ҳажвчи Д. АЛЬБИТСКИЙ.

Марказий «ЮБИЛЕЙ» спорт залининг кассалари ҳар куни соат 10 дан 19.00 гача ишлайди.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: касса—46-03-12, 46-70-31; маъмурият ходими — 46-07-53, 46-68-77.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ

«Мактабгача тарбия муассасаларида тарбиячи» мутахассислиги бўйича

СИРТҚИ БЎЛИМГА
1991—1992 ўқув йили учун

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Билим юрти 10-синф ҳажмида маълумотга эга бўлган, мактабгача тарбия муассасаларида ишлаб турган фуқаролар ўзбек ва рус группаларига қабул қилинади.

Ҳужжатлар 15 апрелдан 5 июнгача қабул қилинади.

Кирувчилар қабул ҳайъатига қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: Билим юрти маъмурияти номига ариза, аттестат (асли) 086/У табобат маълумотномаси; меҳнат дафтарчасидан кўчирма (маъмурият тасдиқлаган); 3х4 см. ҳажмли 4 дона фотосурат; паспорт.

Кириш имтиҳонлари 6 июндан 20 июнгача.

Кирувчилар қуйидаги фанлардан имтиҳон топширадилар:

Мутахассислик бўйича: ифодали ўқиш ва мусиқа тинглаш қобилиятини текшириш (оғзаки).

Ўзбек тили ва адабиёти (диктант).

Биология (оғзаки).

Мурожаат учун манзилгоҳимиз: 700187, Тошкент шаҳри, Темир Малик кўчаси, 112-уй (49, 63, 73, 89, 112-автобусларнинг «1-қорасув» бекати).

КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР, МУАССАСАЛАР ВА ШИРКАТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ

ДИҚҚАТИГА!

«УРАЛ» Совет-Британия қўшма корхонасининг «ТЕХНЕЗИС-ИНФО» ТОШКЕНТ ФИЛИАЛИ ПК I ВМ РС(ХТ)АТ негизидаги дастурий-техникавий комплексларни ўртача нархларда

ЕТКАЗИБ БЕРАДИ

Ишга тушириш-созлаш ишлари ва 12 ой давомида техникага кафолатли таъмирлаш хизмати кўрсатиш ҳам дастурий-техникавий комплекс қийматига киради.

Буюртмачи олдиндан Тошкент шаҳрида ДТКнинг имкониятлари билан танишиб чиқиши мумкин. Ҳақини тўлагандан сўнг 24 соат мобайнида етказиб берилади.

Буюртмачининг хоҳишига кўра «ТЕХНЕЗИС-ИНФО» ДКга техника хизмати кўрсатади ва дастурий воситаларни ишлаб чиқади.

«ТЕХНЕЗИС-ИНФО» шартнома тузишга кўмаклашувчи шахсларга миннатдорчилик изҳор этади ва бу ҳолда агентлик хизматлари учун ҳақ тўланиши назарда тутилган.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 67-25-57, 67-77-06.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

ТОШКЕНТ ХАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353, масъул котиб ўринбосарлари — 325750, бўлимлар: мафкура, ёшлар ҳаёти ва ахборот — 325778, 325645, 337010, Қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749; маҳаллий Кенгашлар ҳаёти — 325733, ижтимоий масалалар — 325556; маданият — 325767, адабиёт ва санъат — 325553; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354, жамоатчи кенгаш қабул хонаси — 33-40-48, 325354, эълонлар бўлими —325727.

Буюртма — 4880. Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Индекс: 64672. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12